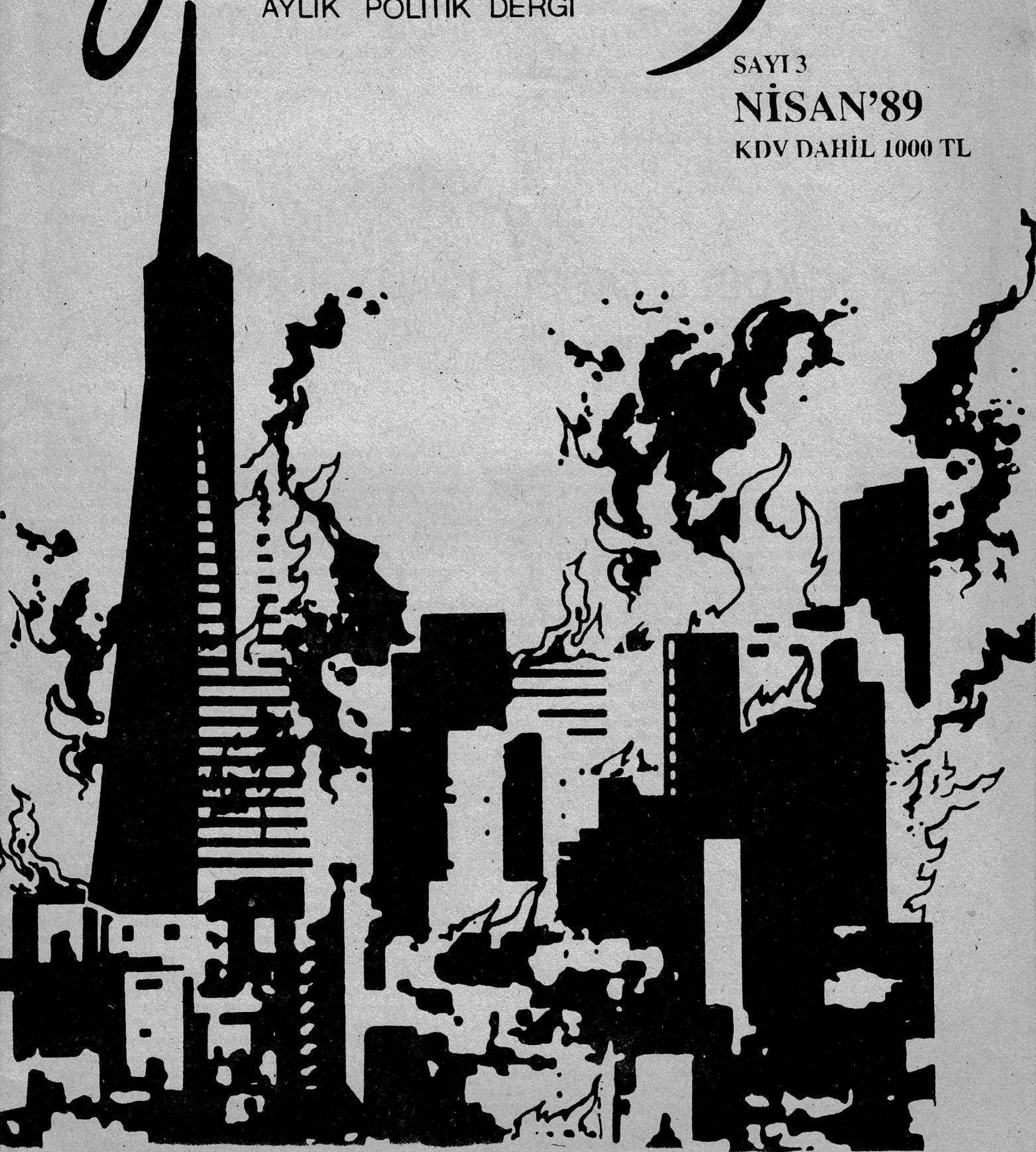
efendisiz

AYLIK POLİTİK DERGİ

SAYI 3
NİSAN'89
KDV DAHİL 1000 TL

ÇIKARKEN

Dergimiz Efendisiz, 3. sayısı ile elinizde. 1. sayısı Kasım, 2. sayısı Aralık ayında yayınlanmıştı. Yayına üç aylık zorunlu bir ara verdik ve hemen görüldüğü gibi dergimiz yeni bir biçimle çıktı.Eğer "eski şekli daha güzel değilmiydi?" diye sorulacak olursa evet deriz. Ama ne 3 ay ara vermek, ne de bu biçim, bizim tercihimiz değil. Yükselen maliyetlerin altında ezildik kısacası, Maliyeti düşürmek için böyle bir yolu deneyelim dedik. Eğer durumumuz uygun olursa ilk fırsatta yeniden eski biçmimize döneceğiz. Mekanımız daralsa da yayınımızın başlangıcında belirttiğimiz farklı alanlardaki yazılar dengesini korumaya çalışacağız.

"MÜCADELE TARZLARI" ÜZERİNE

ALİ KÜREK

Efendisiz'in ilk sayısında, liberter hareketi somut toplumsal bir hareket olarak tasarladığımızı, yayınla bütünleşen hedefimizin onun gelişebileceği tarzları tartışmak olduğunu ifade etmiştik. Bu yazıda tartışmak istediklerim de bu doğrultuda önemli bir yer tutan ve Türkiye'de genellikle "Mücadele Tarzları" olarak bilinen bir başlık altında toplanabilecek konular.

Oysa bu başlık türkiye'de genellikle ele alınabileceği en dar biçimle ele alınmıştır. Bu ele alınışta çoğu zaman araçlar ön plana çıkmış. "silahlı mücadeleye inananlar" devrimci, "silahlı mücadeleye inanmayanlar" reformist olarak adlandırılmışlar, amaçlar açısından da ayrı bir sınıflamaya gidilmiş "sosyalistler", "demokratik devrimciler" vb. leri adlandırmalar da bu sınıflamadan doğmuşlardır.

Paradoks en çok kendisini hareketlerin pratiklerine içkin olan zihniyetlerinde ortaya çıkarmıştır. kimi hareketler buradan kalkarak, lafzen savunmasalar da "hareket herşeydir, nihai amaç hiçbirşey" araççılığına sarılırken, kimi hareketler de amacı herşey, hareketi hiçbirşey düzeyinde ele almışlardır. Türkiye'de bugüne kadar devrimci hareketlerin tamamı, politik iktidarı-devlet mekanizmasını- ele geçirmek hedefini taşıdıklarından her iki durumda pratikte benzer sonuçlar doğurmuşlardır. Çünkü her iki durumdaki hareketler de veri bir erk tarzını-devlet mekanizmasını-elde etmeye çalıştıkları için bu mekanizmanın doğası gereği, eşitlik ve özgürlük gibi ahlaki değerleri "öte tarafa" bırakıvermişlerdir.

Ama, liberterler söz konusu olunca, bu paradoks gerçek bir değer kazanır. Bir yanda eşitlik ve özgürlük gibi liberterlerin sarsılmaz ahlaki önyargıları ve öte yanda devasa bir "gerçek" sorun olarak, toplumsal erkin yeniden ve dönüştürülerek paylaşılması. Yani "Efendisiz"in 1. sayısında da değindiğimiz ahlak-politika ikilemi ve bu ikilemin yarattığı amaç-araç gerilimi.

Yine "Efendisiz"in 1. sayısında bu konu "Toplumsal Örgütlenme Sorunu" başlıklı yazıda belirli bir açıklığa kavuşturulmuştu. Bu noktada açıkça şu düşünceyi vurgulamakta yarar var.-Evrensel ilkeler, ön yargılar taşımakla birlikte, evrensel politik doğrular aramak ve bunları dünyanın heryerinde gelişeceğini umduğumuz liberter devrimci hareketlere uygulamak gibi bir niyetimiz yok. Bunu yine dergimizin 1. sayısında vurgulamıştık. Örneğin "toplumsal Örgütlenme Sorunu" başlıklı yazıda 1989'da Türkiye'de dernekler, sendikalar ve kooperatiflerin, özgürlükçü toplumsal alanlar yaratılmasında önemli potansiyeller içerdiği saptaması yapılırken, bu saptama, evrensel bir "doğru" içerdiği iddiasıyla yapılmadı. ama şüphesiz toplumsal - devrimci liberterler için evrensel düzeyde savunulacak belirli saptamalar da vardı aynı yazılarda. Örneğin toplumsal örgütlenmenin açık olması zorunluluğu gibi. Yine sözgelimi bir şiddet sorununa bakış, kültürel, politik, toplumsal ortam farlılıklarına göre değişebileceği gibi, bütün bu etkenlerin değişik zamanlarda değişik billurlaşmasına göre de değişebilir.

Biz ne yaptık? Bir: Evrensel bazı savunuları netleştirmeye, vurgulamaya çalıştık. İki: Bunlara dayanan ve 1989 Türkiye'sinde geçerli olduğuna ve savunulmaya değer olduğuna inandığımız bir örgütlenme tarzını tartışmaya açtık. Şimdi ben, bu yazıda, aynı yolu kullanarak, bir "mücadele tarzı" tartışması açmaya çalışırken, bazı önerilerde getiriyorum. Bu arada gerektikçe örgütlenme sorununa ve daha çok "KARA"da kendi yazılarımda ele aldığım devrim sorununa yeni netlikler de kazandırmaya çalışacağım.

"KARA"dan bu yana, toplumsal devrimin, bugünden başlayacak bir süreç olarak tasarlanması gerektiği, ısrarlı savunularımdan oldu. Bu savunu, binlerce yıldır yönetilmiş ve yönetildikçe de buna alışmış insanların birdenbire özgürleşmeyeceği, bu özgürleşmeyi önce tasarımlarında ve günlük yaşamlarında bir çağırma biçimi olarak yaratmaları önceliği temeline oturuyordu. bugün ve "devrim sonrası" ikilemi bu temelde çözümlenmeye çalışıldı.

Oysa yaşam dediğimiz de bu haliyle yaşanıp - gidilendir. Asi, yaşam olarak tanımlananı "günlük maişet derdi", "viran olası hanede evlad üiyal var" olarak görür. Bunda da pek haksız değildir. İşte bu noktada kaçınılmaz bir seçkinciliğe düşer. Bu yaşamda, yaşamaya değer birşey yoktur, idealler için ölebilmektir güzel, doğru ve iyi olan. Şüphesiz idealsizlik durumundan daha güzel bir durumdur bu. Fakat asilik durumunda da, sıradanlık durumunda da ortak olan bir yan vardır. Sıradan olan, bu yaşamı yaşamayı kabul etmiştir ve eğer varsa-ki vardır-idealleri ayrı bir düzlemde durmaktadır, asi, bu yaşamı yaşamayı reddeder ama onun da uğrunda ölünebilecek idealleri vardır. her iki durumda da yaşam bir "dünya meselesi" olarak görülürken idealler de ya ahirete ya da "geleceğe" ötelenir. Her iki durumda da idealler ve yaşam ayrı mekan ve ayrı zamanlara sahiptir sanki.

Asi, bu durumda derdini anlatmakta zorlanacaktır. "Dünya ve "ahiret"i birleştirmek bütün ahlakların en zor meselesi olmuştur. Bu nedenle asinin idealleri çeşitli şekillere bürünecektir. Herkese kendi dilleri sandığı bir dille anlatmayı deneyecektir derdini. Fakat sürekli yabancı kalacaktır. "Kardeşler" demesi bile çoğu zaman üzerine ya-

pışacaktır, çünkü sıradan insanlar onu bir kardeş olarak çok zor tanıyabilirler. O, bir düşman, dost, casus, bir önder olabilir, ama kardeş, işte bu zor, çok zor. O, yaşamdan ayrılmış, ayrı bir düzlemde seyretmektedir artık. Seyirlik oyundan fırlamış ya da oyuna üst düzeyde bir sahne eklemiştir. Kahraman, seçkin, peygamber, hain, şeytan vb. olabilir ama "bizim gibi bir insan" asla. Zaten kazara "bizim gibi bir insan" olsa aşağılanacaktır. Kendisine verilen yerin "hakkını" veremiyordur artık. Onu sıradan olanlar besler, giydirir, sırtını okşar ama, ondan da gidecekleri yönü göstermesini, kendi günahlarını taşımasını isteyeceklerdir, bunu yapamadığı anda onu çiğnemekte, aşağılamakta hiç tereddüt etmeyecekler, bir an bile kaybetmeden yapacaklardır bu işi. Sıradanların gözlerinde idealler çabuk değer yitirirler, çabuk kazanırlar. "İdealistler" de öyle.

Sıradanlar bu tavırlarında pek te haksız sayılmazlar. Ellerinde tuttukları silahın değerini çok iyi bilmektedirler aslında. Öyle ya, onlar çalışmasa, üretmese idealler de dahil hiçbirşey yaşayamıyacaktır, Kendileri de idealsiz yaşayamazlar ama idealler onlara gelene kadar çoktan düzenin diline tercüme edilmiştir bile. Onlar da bu tercüme "yeniliği"kullanmakta pek bir sakınca görmezler.

Seçkin ya da kahraman olmayan ideal sahiplerini alalım hele. Hangi ideale bağlanmış olurlarsa olsunlar yaşam tarzlarında çok az şey değişir. Müslüman "kulun kula kul olmasını" eleştirir öte taraftan yaptığında hiçbir çelişki görmeksizin köleliği savunur, yanında işçi çalıştırır, gerisini allaha havale eder. Sosyalist "işçilerin sömürülmesine" şiddetle karşıdır ama bilirizki küçük ya da büyük (artık büyükleri de var) iş sahibi bir sosyalist patronun yanında çalışmak raslantıların en talihsizidir. Çünkü "kapital"i okumuştur. Bir örnekte öte tarafta "Allah" karar verecektir, diğeri de "kişi olarak kendi ne yapabilir? Devrimden sonra toplumsal adaletsizlikler toptan çözülecektir". "Ne yani, parasını fakirlere mi dağıtsın"dır.

Tahakkümcü ahlaklar bu nedenle sıradanın sıradanlığı durumunu yok etmek için ciddi herhangi bir çağırma içermezler. Onlar seçkinci oldukları ve ahlaki mesajlarını seçkinler aracılığıyla ilettikleri için sıradanların olduğu gibi kalmalarında hiçbir sakınca yoktur. Çünkü tahakkümcü olmanın önyargılarından biri de insanların yönetilmeksizin, kargaşaya, kaosa düşeceğidir.

İşte özgürlükçü bir toplumsal devrim için mücadele tarzını belirleyen, onu aynı zamanda yeni bir yaşam tarzı yaratmakla-bugünden başlayarak-özdeşleştiren de budur. Ama bu yeni yaşam tarzını yaratmak denilen durumda yakından bakılması gereken çok şey vardır. O. Konur, 1. sayımızdaki yazısında şöyle yazıyor:

"...ne işçinin sorunu fabrikada, ne işsizin sorunu iş bulduğunda, ne sakat ve hastanın sorunu hastanede ne kadının sorunu evinde çözülür. Mahalleler açık mekanlar haline getirilmelidir." Evet, mücadele tarzındaki en önemli nokta da budur. Yeni yaşam mekanları yaratmak, buraları eşitlikçi, özgürlükçü, dayanışmacı alanlar olarak yeniden örgütlemek.

Bu nasıl olur? Sorusuna cevap vermek nisbeten daha kolaydır. Liberterler belirli mekanları "kendilerinin" kılarlar. Orada kültür merkezlerini, yerel yayınlarını, ortak sağlık merkezlerini, özel okullarını, isteyenlerin ortak yemek yemesi için ortak yemekhanelerini, çamaşırhanelerini kurar, küçük üretim atelyelerini oluşturur, mahallelerinin enerjisini üretebilir, geleceği tasarlamakta olduğu kadar patates soymakta da hünerli olduklarını kanıtlayabilirler. bu örnekler çoğaltılabilir. Yine, Türkiye devrimci hareketlerinin pek üzerinde durmadığı bir soruna bu mahalleler ve bunların örgütlenişi temelinde yaklaşabilirler. Bu da örneğin, yemekhanelerini sürdürmek için gerekli her türlü besin maddesinin bilmem kaç tane elden ve onların sömürülerinden geçerek şehirlere ya da mahallelere ulaşması veya Türkiye'de küçük çaplı elektrik üretimine-mahalle çapında-izin verilmemesi ve bu alanda tekel oluşturulmuş olması olabilir. yine, bu mücadelenin de örnekleri çoğaltılabilir.

Ama bu noktada cevaplanması daha zor bir soru yatmaktadır. Bütün bu önerilenler, daha önce denenmişlerdir. Şu ya da bu ölçüde ama, denenmedikleri söylenemez. Yine "yeni bir toplum yaratmak" amacıyla ortaya çıkan Batı Avrupa alternatif hareketi tam yukarıda saydıklarımız gibi olmasa da, benzerlerini uygulamaya çalışmamış mıdır? Sonuçta, daha fazla "özgürlük" yaratmak için, zorunlu çalışmadan kurtulmak için kurulmuş küçük üretim atelyelerinin, insanların yaşayabilmeleri için gerekli parayı kazanabilmek amacıyla tam bir "idealist"likle günde 12 saat piyasanın zoruyla çalıştıkları yerler haline geldiği gözden uzak tutulabilir mi? Ama iş bu kadar basit olsaydı, tornacılar devrim yapardı. Yine dayanışma için kurulan ortak para fonlarının, piyasanın zorlayıcı etkisiyle ya büyümek ya da yok olmak ikilemiyle karşılaşıp, bir kısmının düpedüz bankalara dönüşmesi görmezden gelinebilir mi? Eğer sorun bu olsaydı Proudhon'un "halk bankaları" önerisi devrimin yolunu açabilirdi. Ama açmadı. Sadece bankaların - yeni bankaların - yolunu açtı. Keza yine bütün "alternatif" girişimler düzenin kendini sınayarak sağlamlığını bir kere daha saptamasına, yeni muhalefeti de sindirmesine bağlandı kaldı. Statüko bu sindirim gücünü nereden almaktadır? Zaten politik olarak, ekonomik olarak, toplumsal olarak erksizleştirildiğimizi bildiği için mi gülerek bakabilmektedir bu deneyimlere? O erksizleştirdiğini ve biz de erksizleştirilmiş olduğumuzu bildiğimizden, eğer "gerçekten" tehlikeli olursak rahatça bir parmak hareketiyle bizi ezebileceğini ve bizim de ezilebileceğimizi bilmemizden kaynaklanan bir güveni mi var? Hele bir de bu durumu, yeni yaşam odakları, ancak devletin izin verdiği yerde ve izin verdiği kadar işleyerek - yani bilerek boş bıraktığı alanlarda - güçlendiriyorsa, neden olmasın?

Tahakküme karşı mücadele etmek için tahakkümü tanımlamak yetmez. Tahakküme karşı mücadelenin araçlarını'da tanımlamak gereklidir. Mücadelenin "tasarımsal" değil de "gerçek" bir mücadele olması isteniyorsa bu da yetmez. Onun iç ayrımlarına da girilmelidir. Toplumsal eylemin öncelikleri ya da farklı yöntemleri göz önüne alınmalıdır. tahakkümün bireysel çabalarla geriletilebileceği, hatta yok edilebileceği- örneğin aile gibi-alanlarla, ancak toplumsal çabalarla yok edilebileceği alanlar birbirine karıştırılmamalıdır. Okul, aile, üniversite gibi mikro tahakküm odaklarının tahakkümü toplumsal ölçekte yeniden ürettikleri doğrudur. ama tahakkümün toplumsal ölçüde yeniden üretilmesinin garantisi, biricik garantisi makro tahakkümdür. O da gücünü insanların politik olarak iktidarsızlaştırılmış olmalarından alır. Sanıldığının aksine ekonomik iktidarsızlık değil, politik iktidarsızlıktır toplumun bütün çehrelerindeki iktidarsızlığımızın çerçevesi. bunu "KARA"nın 2. sayısında "Putları Kıralım" yazısında Süleyman Dal, çok güzel ifade etmişti.

"Görünüşe bakılırsa, bugünkü toplumun en kötü özelliği- düzeltelim, genelliği- "yoksulluk". Halbuki bugün daha kötü olan köleliktir. kölelik insanı yoksulluğa mahkum eder ve karşı koymasını engeller. En büyük şeytan, kendini zengin ederken işçiyi sömüren sermaye değildir. En büyük şeytan, insanı çıplak ve savunmasız bırakan otoritedir. Bugün toplum içinde rastladığımız her türlü hastalık otoriteden kaynaklanır. Yoksulluk bir hastalık belirtisidir. Hastalığın adı ise köleliktir."

Bu açıdan bakıldığında toplumsal devrimin birinci sorunu politik erksizliğimizin eşitlikçi ve özgürlükçü bir tarzda yok edilmesidir. Tahakkümün paradigması olan makro tahakkümden kurtulunduğu takdirde, ancak o zaman özgürlükçü paradigma yeni toplumu kuracaktır.

Yukarıda yaptığım değerlendirmelerden, her zaman savunduğum yeni yaşam tarzını bugünden kurmak düşüncesinden vazgeçtiğim çıkarılmasın. Bütün bu olumsuzlukları ve uyumlanma tehlikelerini bilerek, dayanışma fonlarını, özel özgürlükçü okulları, liberter kültür merkezlerini, ortak aş ve çamaşır evlerini, küçük üretim ortaklıkları ve dayanışmalarını, toplumsal örgütlenme anlayışının temeline koyuyorum. Fakat bunlara bakış çok farklı olabilir.

Bugün dünyanın birçok yerinde bu tür girişimler, girişimcileri tarafından, yeni toplumun fiziksel yapısının yaratılması olarak görülmektedir. İşte katılmadığım böyle bir safdillik ve "yeni toplum" kavramının bu kadar hafife alınmasıdır.

Bu girişimcilerce farzedilen, bütün bu yeni yapıların bu toplumda gelişeceği, yaşamın her alanında dal budak saracağı, özgürlükçü paradigmanın böylece evrimci bir tarzda dünyaya yayılacağı ve egemen olacağıdır. Bu tür bir yaklaşımda girişimlerin ön planda olan yanı pozitif-kurucu yanıdır. Negatif-yıkıcı yan ise, sanki içinde hiç bir yaratıcılık, hiçbir özgürleşme barındırmıyormuşcasına bir kenara bırakılmaktadır.

Oysa benim yaklaşımımda bu yeni toplum girişimleri fiziksel bir yer tutmaktan çok zihinsel bir yer tutmaktadır. Onların fiziksel varlığı, fiziksel olarak değil, zihinsel olarak önemlidir. Seçkince bir sıradanlığın, sıradanca bir seçkinliğin çağırma biçimleri olarak önemlidirler. Onlara katılan insanlar kadar, en az o kadar, şu ya da bu nedenle onların dışında kalan ve her zaman toplumun çoğunluğunu oluşturacak insanlara, örnekleyerek yaptıkları çağrıdır önemli olan.

Yoksa, tahakkümün bunca egemen olduğu bir dünyada, tahakküm paradigmasının garanti edicisinin, ezici varlığının gölgesinde, yeni toplumun kurulacağı düşüncesi tam bir ham hayaldir. Yeni toplumun kurulmasından, ancak zihinsel olarak ve yine ancak tohumları ölçüsünde söz edebiliriz. Ama bu tohumlar da, hiç menekşe görmemiş birine, menekşe tohumu ne kadar menekşeyi açıklarsa, gerçek bir tahakkümsüz toplumu bize o kadar açıklayabilir. Bu gün girişebileceğimiz yeni toplum yapıları yaratma çabamızın, en değerli yanı yeni bir toplum kurmak değil, bu günkü tahakkümcü yapıyla mücadele etmektir. negatif yandır önemli olan, potizif yan geri plandadır. Yani bu girişimler, bir mücadele tarzı olarak önemlidir.

Soruna böyle yaklaşılınca toplumsal devrimin önemli başka bir boyutuyla karşılaşırız. O, boyut, bir süreç olarak vurguladığımız devrimin, aynı zamanda da bir an olduğu ve bu anın, tahakküm paradigmasının garantisini, yani makro tahakkümü, hedeflediğini gördüğümüz boyuttur. devrimin an olarak önemi, makro tahakkümün yok edilmesidir. Bu, bize, özgür toplumların kurulması ve tahakkümün her biçimiyle yok edilmesinin garantisini vermez, ama bunu mümkün kılar. Tahakkümün diğer biçimlerinin var olma garantilerini yok eder.

Devrimin bir süreç ve bir an olarak vurgulanması, bizi alır, liberter hareketin tarihsel olarak en büyük sorununun karşısına çıkarıverir-:İktidar. Efendisiz'in 1. sayısından başlayarak önemini vurgulamaya çalıştığımız bu sorun ve kavramın netleştirilmesi, bir düşünce akımı değil, ama bir toplumsal devrimci hareket olarak liberter hareketi yakından ilgilendirmektedir. Öyle ki hareketin tarihsel hatalarının yapıldığı her yerde devasa boyutuyla bu sorun çıkar karşımıza. Bu soruna tarihsel boyutuyla kısaca değinmeden ve bir an olarak devrim bağlamında önerilerimizi açmadan önce dergimizin 1. sayısındaki iktidar kavramına ilişkin tanımı hatırlayalım. "Normaların ve müeyyidelerin üretilmesi ve uygulanması toplumsal düzenleyici işlevi oluştururlar;: ben bu işleve erk demeyi öneriyorum." (A.Bertolo, Otorite Erk ve Tahakküm, Efendisiz, S.1, shf 17)

İktidar kavramı konusunda bulanıklık liberter hareketin tarihinde her zaman önemli bir yer tutmuştur. Özellikle de onun, İspanya gibi, devlet iktidarını yok edebilecek güce ulaştığı ve bunu kısmen de olsa yaptığı yerlerde, bu sorun iyice gün ışığına çıkar.

Victor Serge, "Barselona Petrograd 1917" adlı kitabında sorunu bütün trajikliğiyle ortaya koyar. Katalonya'nın en önemli devrimci örgütü olan liberter CNT, ayaklanma hazırlığı içindedir ve üyelerine silah dağıtmaktadır. Güçleri polis müdürünü korkuyla şehirden kaçırtabilecek düzeydedir, ayaklanma öncesinde ve iktidarı, devleti en azından Katalonya'da yok etmeleri düş değil, artık her an gerçekleşebilecek bir olaydır. Ama o iktidar sorunu? Toplumsal düzenleyici işlev ne olacaktır? İşte ayaklanmadan kısa bir süre önce, V. Serge, kitabında adı Dario olarak geçen CNT lideri Salvador Segui'yle (ki sonra bir suikastte ölecektir) çimento işçisi Portez'i şöyle tartıştırır.

"...Dario...Dörde doğru kapıya vurmadan Comite Obrero'ya (İşçi Komitesi) girdi.

Belki de bu günün en yorucu saatiydi. Çünkü burada, durmadan açıklama isteyen, sınırlamalar koyan, yanlışları eleştiren, tehlikeleri ihtar eden, karmaşık imalarla dolu konuşmalarına birkaç anlam birden veren-önceleri çok zor anlaşılan-ya da her iki yumruğuyla masaya vurup, saçları sinirden dimdik halde, "kendilerini geleceğin bakanı olarak gören bütün yoldaşlar...gelişmemiş bütün diktatörler, bize ne tür yararları dokunacaksa dokunsun, bir an önce ezilmelidir", diye vahşice bağıran çimento işçisi Portez'i bulacaktı. Ve o, dimdik önüne, kirli bir aynanın boşluğuna bakacaktı. Sinirli patlayışlar karşısında ise, "Ben hiçbir kimseyi gösteremiyorum" diyecekti kuru kuru, "işte bize tehlikeyi gösterecek tarih orada yoldaşlar." Dario'yu aşırı bir hürmetle dinliyordu. Ve sorusu, etrafa sayısız dalgalar yayan, derin suya atılan bir taş gibi düştü.

"İktidarı alacak mıyız, evet mi, hayır mı?"

Dario düşüncelerini açıklamak zorunda kaldı. "Biz iktidar meraklısı değiliz. Biz özgürlükçüyüz. Pratik zorunlulukları hesaba katmalıyız. hareketlerimizin sonuçlarının tüm sorumluluğunu kabul edeceğiz. Komite, bir hükümetin değil konfederasyonun (abç.) isteklerini ifade eden geçici bir ihtilalci organ olacak."

Dario, sözlerinin giderek daha karmaşık olduğunun, asıl noktaya gelmeye ya da herşeye gerçek adını vermeye cesaret edemiyerek sözcüklerle oynadığının iyice farkındaydı. İçinde kapanıp kalmış vahşiliği açığı çıkarmak, yumruğunu masaya vurup, "Yapılması gerekeni yapacağız, ve kutsal ilkelerimize de bu yüzden hiçbir zarar gelmiyecek. "diye bağırma arzusu kapladı benliğini". (s. 49-50)

Ayaklanmadan birkaç gün önce CNT merkezinde yaşanan bu olay aslında bir trajedi. Ve bu trajedi 1936'da yeniden sahnelendi. Katalonya'da İspanya İç Savaşı'nın hemen başında devleti yokluk derecesine indiren CNT, iktidara ortak oldu ve 4 bakan verdi. Evet, doğrudur, liberterler hiçbir yerde ve hiçbir zaman iktidarı ele geçirmeyi hedeflemez ve onlara ortak olmazlar. Bu tahakküme ortak olmak demektir. ama bu, varolan bütün iktidarlar, tahakküm paradigmasıyla oluştuğu için böyledir. Ama bir toplumsal devrimde bir "toplumsal düzenleyici işlev"i özgürlükçü bir paradigmayla oluşturmak, liberterler için de can alıcı bir öneme sahiptir.

1936 İspanya'sında, bu tarihsel hatanın önüne geçmek nasıl mümkün olurdu? Bu soruya bir geriye bakışla cevap vermeyi deneyelim. İspanya ölçeğinde 1936'da CNT, bütün meteliksizlerin tümünü kucaklamıyordu. Fakat bu durum Katalonya Özerk Bölgesi'nde tam da böyleydi. katalonya'da CNT dışındaki tek devrimci örgüt olan marksist POUM ise fiziksel varlığıyla büyük ölçüde CNT içinde yer alıyordu. CNT 1936'da Katalonya'da devleti sıfıra indirgeyip, iktidar kavramındaki bulanıklık nedeniyle itibarını iade ettiğinde, Katalonya fiilen yüzlerce CNT otonomunun yönetimindeydi. Bu durumun adını koymaktan çekinen CNT, devlete iade-i itibar etti. Oysa durumun adını koymak, durumu köklü olarak değiştirebilirdi. Bütün ispanya'ya bir devrimci örnek oluşturulabilir, bulanıklık nedeniyle teker meker işleyen öz yönetim çarkları konfederal bir yapıyla hızlanabilir, devrim, iç savaşı da kazanmanın yolunu açabilirdi. Böylece CNT, ne burjuva Companys ne de bir sene sonra kendisini arkadan vuracak karşı devrimci komünist partisine ihtiyacı olmadığını gösterebilir ve Franko karşısındaki liberter cephe sarsıntıya uğramazdı. Bence CNT'nin yapması gereken, tahakküm paradigmasının iktidarı olan Katalonya hükümetine katılmak değil, devleti sıfırlama sürecini sonuna kadar götürmek ve özgürlükçü paradigmasıyla yeni bir toplumsal düzenleyici işlev oluşturmaktı. Yani Katalonya özelinde "Bütün iktidar CNT'ye" sloganıydı.

Oysa liberter düşünce bu konuda sanıldığı kadar bulanık değildi. Proudhon, Bakunin, Kroptkin, özyönetim organlarını tanımlarken bu organları hiçbir zaman toplumsal iktidarlarından - yani yapabilme güçlerinden-soyutlayarak tanımlamamışlardı. ama zamanla marksizmin gelişen pratik ve teorik gücü dolaylı bir etkiyle liberter harekette bir çarpılmaya, kavramların deformasyonuna yol açtı. Liberterler, tahakküm paradigmasıyla tanımlanmış kavramları özgürlük paradigmasıyla yeniden ele almak yerine, onları olduğu gibi (verildiği gibi) kabul ederek ya lanetlediler ya da 1936 örneğinde olduğu gibi ortak oldular. bu konuda sadece ezici fizik zor karşısında yeterli zamanı da bulamayarak yenilen 1919 Ukrayna Makhno hareketi bir istisna oluşturur. O, kendi iktidar organlarını kırsal komünleri aracılığıyla oluşturmuştu.

Gelelim sadede. 1. sayımızda O. Konur'un mahalli temelli olarak vurguladığı toplumsal örgütlenme önerisi, bence ancak böylesi bir geniş bağlam içinde yerine oturur ve bir mücadele tarzının fizik, zihinsel gücünü yaratır. Öncelikle makro tahakkümü hedef aldığını unutmaksızın, tahakkümün bütün biçimlerine karşı konumlanan ve kendilerini yeni toplumsal düzenleyici işlevin odakları olarak gören federatif yapılar.

Bu tarz, yapmak ve örneklemektir. Yaparak, yapmaya çağrıdır, bir kahramanlık, bir ölüm, bir "güzel yaşam" tarzı olarak değil, mücadeleli bir yaşam tarzının çağrısıdır. ama bilinmelidir ki, eğer istenen bir yaşam tarzı, savunulmaya değmez ise, hiçbir şey savunulmaya değmez. Şizofrenikliğimizden kurtulmamızın ve şizofrenikçe olmayan bir kurma şansının bulunduğu bir tarzdır. Böylesi tarzların bakir alanlarda gelişmediği bilinerek, en küçük zor karşısında dağlara ya da deniz kıyılarına kaçılmaması gerektiği bilinerek oluşturulmasıdır önemli olan.

Bu tarz bir toplumsal örgütlenme, yine ancak erk kavramı çerçevesinde bir netlik taşıyarak, tahakküm erkinin saldırılarına karşı koyabilir. yine kendi özgürlük yaklaşımlı erkinin bilincinde olarak ve onu geliştirerek, yayarak, tahakküm erkinden ve alternatif tahakküm erklerinden korunabilir.

Aksi takdirde her devrimde varolan ve her devrimde ezilen "romantik devrimciliğin" yeni bir örneğinden öteye geçemeyecektir.

POLİTİK HAKLAR

P. Kropotkin
Çeviri : Tolga Seçkin

Burjuva basını bize her gün, her çeşit makamdan politik özgürlüklerin "devlet vatandaşlarının politik hakları"nın değeri ve önemini terennüm ediyor: Genel oy hakkı, seçimlerin serbestliği, basın özgürlüğü, toplantı hürriyeti vb. vb"Bu özgürlüklere sahip olduğunuza göre, ekonomik kitle eylemleri, sosyal kavgalar istemek de neyin nesi?" diyor bize. "Sahip olduğunuz özgürlükler, size başka silahlara sarılmanıza gerek kalmadan, bütün gerekli reformların olanaklı olduğunu garanti etmiyorlar mı?" Peki öyleyse, şu meşhur "politik özgürlüklerin" bizim açımızdan, yani hiç bir şeyi olmayan, hiç kimseye hükmetmeyen, çok az haklara ve birçok görevlere sahip olan sınıf açısından ne değer taşıdıklarını bir inceleyelim.

Zaman zaman denilmiş olduğu gibi, politik hakların bizim için hiçbir değer taşımadıklarını söylemek istemiyoruz. Serflik günlerinden, hatta onsekizinci yüzyıldan bu yana su götürmez ilerlemeler kaydedildiğini çok iyi biliyoruz. Halktan birisi, artık eskiden olduğu gibi, hiçbir hakkı olmayan bir yaratık değil. Örneğin artık Fransız köylüsü, zamanımızın çarlık Rusya'sındaki gibi, kırbaçlanamaz. Kamuya ait yerlerde, özellikle büyük şehirlerde, bir işçi kendini herhangi birisiyle eşit görür. Bir Fransız işçisi, artık, bir yük hayvanı olarak görüldüğü Aristokrasi zamanındaki gibi, hiçbir insani hakkı olmayan bir yaratık değil. Devrimler sayesinde, halkın fedakarca döktüğü kan sayesinde, önemini küçümseyemeyeceğimiz belirgin kişisel haklar sağlanmıştır.

Ama biz ayırd etmesini biliyoruz ve diyoruz ki: haklar var, haklar var. Gerçekten somut bir değeri olanlar var ve bu değere haiz olmayanlar var.- ve bu ikisini bir arada değerlendirenler, sadece halkı yanıltıyorlar.

Örneğin bir köylü delikanlısıyla bir aristokratı, özel ilişkilerinde birbirine eşit kılan, insan bedeninin dokunulmazlığı vb. gibi, sıcak mücadeleler sonucu alınmış ve halkın, zedelenmek istenildiklerinde ayaklanacak kadar önem verdiği haklar var. Bir yandan da, genel oy hakkı, basın özgürlüğü vb. gibi, halkın, bu hakların hkim burjuvaziyi, yönetimin ve aristokrasinin saldırılarına karşı korumaya çok uygun olduklarını ve yalnızca hakim sınıfların elinde, halk üzerindeki iktidarlarını sürdürmek için bir araç olduklarını çok iyi hissettiği için ilgisiz kaldığı haklar var. Bu haklar halk kitleleleri için hiç birşeyi garanti etmediklerinden gerçek politik haklar bile değiller, ve onlara böyle tumturaklı isimler veriliyorsa, bu, bizim politika dilimizin, sırf hakim sınıfların kendi ihtiyaçları ve çıkarları için hazırladıkları bir jargon oluşundandır.

Gerçekte bir politik hak, henüz başkalarını bu haklara dikkat etmeye zorlayacak kadar gücü olmayanların bağımsızlığını, insanlığını veözgürlüğünü emniyete almak için bir araç değilse, başka nedir? Kurtarılması gerekenlerin kurtuluşu için bir silah değilse, bunun ne faydası vardır? Bütün zamanların, Gambettas'ın, Bismarck-'ın ve Gladstone'un yöneticileri için ne basın özgürlüğü, ne de toplantı özgürlüğü gereklidir. Çünkü onlar ne isterlerse yazarlar, kendilerine uygun gelen herkesle biraraya gelebilirler ve akıllarına gelen her fikri yayabilirler; onlar çoktan özgürleşmiştir, onlar özgürdür. Eğer birilerine konuşma, yazma ve başkalarıyla biraraya gelme özgürlüğü verilmesi gerekiyorsa, bunlar tam da henüz istemlerini gerçekleştirecek kadar güçlü olamıyanlardır. Böylesi, bütün politik özgürlüklerin de kaynağı olurdu.

Ama, bu bakış açısına göre, sözünü ettiğimiz haklar, yalnızca buna ihtiyacı olanlar için mi yapılmışlardır?

Hayır, hiç bir şekilde. Genel oy hakkı, bazen burjuvaziyi merkezi hükümetin saldırılarına karşı, savunmasında şiddet kullanmasına gerek kalmadan belli bir ölçüde koruyabilir. Bazen de iktidar kapışmasına düşen iki güç arasında, rakiplerin eski zamanlarda olduğu gibi birbirleriyle kanlı bıçaklı olmalarına mahal vermeden dengeyi sağlayabilir. Ama hakim gücü parçalamak ya da yalnızca iktidarını zayıflatmak söz konusu olduğunda bir işe yaramaz. Genel oy hakkı, hükmedenler arasındaki anlaşmazlıkları barışçı bir yoldan çözmek için isabetli bir araçtır, ama hükmedilenlere ne gibi bir faydası olabilir?

Bunu kanıtlamak için genel oy hakkının tarihi ortada değil mi? Burjuvazi, genel oy hakkının, halkın elinde, ayrıcalıklarına karşı yöneltilebilecek bir silah haline dönüşeceğinden korktuğu müddetçe, bu hakla amansızca savaştı. Ama genel oy hakkının halkı kukla gibi oynatmakta çok güzel kullanılabileceği kanıtlandığında, burjuvazi bu hakkı tamamen tanıdı. Şimdi bunu koruyan, bizzat burjuvazidir; çünkü kendi iktidarını sürdürebilmek için çok iyi bir silah olduğunu ve ayrıcalıklarına zarar vermek gücünden yoksun olduğunu kavramıştır.

Basın özgürlüğü için de aynı şey geçerli. burjuvazinin gözünde, basın özgürlüğünden yana olması için belirleyici sebep neydi? - Güçsüzlüğü! Evet, güçsüzlüğü. Bir Fransız yazarı, De Girardin, bu konuda koca bir kitap yazdı: basının güçsüzlüğü. "Eskiden" diyor Girardin, "cadılar, herşeye kadir oldukları sanılacak kadar aptal olunduğu için yakılırlardı. Bugün aynı aptallık basın sözkonusu olunca yapılıyor, çünkü onun da herşeye kadir olduğu sanılıyor. Durum böyle değildir. Öyleyse, artık basın'la uğraşılmasın!" Şimdi, burjuvalar kendi aralarında basın özgürlüğü üzerine tartışıyorlarsa, onun lehine hangi nedenleri gösteriyorlar? Diyorlar ki "İngiltere'ye, İsviçre'ye, Birleşik Devletlere bakın. Oralarda basın özgür, ama yine de kapitalist sömürü bütün diğer ülkelerden daha sağlam temellere oturmuş; sermayenin egemenliği herhangi bir yerdekinden daha güvenli. Bırakın zararlı fikirler yayılsın. Onların sayfalarının seslerini, şiddete bile başvurmadan boğmak için gerekli bütün araçlara sahip değil miyiz? Eğer bir gün, devrimci basının tehlikeli bir silah haline dönüşebileceği bir hoşnutsuzluk anı gelirse, onları, herhangi bir bahaneyle, bir darbede yok etmek için yeterli zamanımız olacaktır. Böylesi tezleri toplantı özgürlüğü için de kullanıyorlar. "Tam bir toplantı özgürlüğü tanıyalım "diyor burjuvazi," bizim ayrıcalıklarımızı tehlikeye sokmaz. Bizim korkmamız gereken gizli topluluklardır, ve açık toplantılar da bunları paralize etmek için en iyi araçlardır. Ama eğer bir çoşku anında açık toplantılar tehlikeli hale gelirlerse, siyasi iktidar bizim elimizde olduğu için, her zaman bunları bastıracak araçlarımız olacaktır."

"Hane'nin dokunulmazlığı mı? Elbette! Bunu kanun kitaplarına koyun, dört bir yana duyurun" diyorlar kurnaz burjuvalar. "Polislerin bizi yuvalarımızda rahatsız etmeye gelmelerini istemiyoruz; Ama, şüpheli kişileri gözetlemek için bir gizli polis teşkilatı, bir "Kara Kabine" kuracağız; ülkeyi muhbirlerle dolduracağız, en tehlikeli şahısların bir listesini hazırlayıp, onları sıkı bir takibe alacağız, ve eğer bir gün işlerin kötüye gittiğinin kokusunu alırsak, o zaman haydi! Dokunulmazlık bize vız gelir; insanları yataklarında tutuklarız; konutlarının altını üstüne getiririz. ama her şeyden önce, sakınmasızca hareket ederiz, eğer yaptıklarımıza karşı yaygara kopartacak insanlar çıkarsa, onları da içeri tıkarız ve geri kalanlara deriz ki: Daha ne istiyorsunuz beyefendiler; Savaş savaştır." Bize alkış tutacakları kesindir."

"Mektupların gizliliği? Yazışmanın dokunulmaz olduğunu her yerde söyleyin, yazın, bağırın. Eğer bir köyün posta müdürü merakla

bir mektubu açarsa, onu hemen açığa alın ve onun hakkında büyük harflerle "Ne ilkel bir adam, ne kadar adi bir suçlu!" diye yazın. Mektuplarımızda birbirimize verdiğimiz küçük sırların, kamu'ya intikal etmemesine özen gösterin.

Ama eğer imtiyazlarımıza karşı bir komplonun haberini alırsak, hiç çekinmeden bütün mektupları açarız; gerekirse bu iş için bin tane memur görevlendiririz, ve eğer birisi protesto etmeye kalkışırsa, geçenlerde bir İngiliz bakanının, parlemento'nun alkışları arasında yaptığı gibi, açıkça cevap veririz: "evet, beyefendiler, kalplerimiz sızlayarak ve istemeye istemeye mektupları açtırıyoruz ama bu yalnızca ve yalnızca vatan (siz Aristokrasi ve Burjuvazi anlayın) tehlikede olduğu için yapılıyor."

İşte, sözümona politik hakların ne kadar değerli olduklarını görün. Basın ve toplantı özgürlüğüne, hane'nin dokunulmazlığına ve diğer haklara ancak, halk bunları imtiyazlılara karşı kullanmadığı müddetçe riayet edilmektedir. Ama halk bunları hakim sınıfın ayrıcalıklarını ortadan kaldırmak için kullanmaya başladığı andan itibaren, bütün bu sözde özgürlükler rafa kaldırılacaktır.

Bu çok doğaldır. İnsan yalnızca sıkı mücadele sonunda elde ettiği haklara sahiptir. O yalnızca, her an elde silah korumaya hazır olduğu haklara sahiptir.

Eğer bugün erkekleri ve kadınları Paris caddelerinde, halen Odesa'da olduğu gibi kırbaçlamıyorlarsa; hükümet buna kalkıştığı gün halk görevlileri paramparça edeceği içindir. Eğer bir Aristokrat, hizmetçisinin değnek vuruşlarıyla kendisine caddelerde yol açtırmıyorsa, beyin bunu yapacak hizmetçisinin o anda vurulacağı içindir. Eğer sokaklarda ve kamuya açık yerlerde işçilerle kapitalistler arasında belirgin bir eşitlik mevcutsa, bu, işçilerin geçmişteki devrimler sayesinde, kapitalistlerin hakaretlerini kaldırmalarına izin vermeyen kişisel bir varlık hisi taşıdıkları içindir, bu haklar yasalarda gösterildiğiiçindeğil.

Efendiler ve uşaklar olarak bölünmüş bir toplumda gerçek özgürlüklerin olamayacağı açıktır; sömürücüler ve köleler, hükmedenler ve hükmedilenler varoldukça da gerçek özgürlük olamayacaktır. Ama bundan, liberter devrim, toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldırıncaya kadar, basının Almanya'daki gibi susturulmuş, toplantı hakkının Rusya'daki gibi lağvedilmiş, kişinin dokunulmazlığının, Türkiye'deki gibi çiğnenmiş olduğunu görmek istediğimiz sonucu çıkmaz. Kapitalin köleleri olan bizler, tam da onun boyunduruğunu kırabilmek için, yine de hoşumuza gideni yazmak ve yayınlamak, dilediğimiz gibi toplanabilmek ve organize olabilmek istiyoruz.

Ama artık bu hakların meşrutiyet yasalarından talep edilemiyeceğini görmenin zamanı gelmiştir. Bu hakların korunmasını bir yasadan alt tarafı, yırtılıp atılması hükümetlerin keyfine kalmış bir kağıt parçasından bekleyemeyiz. Eğer kendimizi, istemlerimize kesin bir geçerlilik kazandırmaya yetecek kadar sağlam bir güç haline getirirsek, o zaman haklarımızın dikkate alınmasını sağlayabiliriz.

Hoşumuza gideni söyleme ve yazma özgürlüğüne sahip olmak istiyor muyuz? Toplanmak ve organize olmak istiyor muyuz? Bir meclis'ten izin isteyemeyiz; Senato'dan bir yasa için dilenemeyiz. Her kim söz söyleme özgürlüğümüzü ve toplanma haklarımızı kısıtlamaya yeltenirse, her zaman dişlerini gösterebilen organize bir güç olalım. Güçlü olalım, o zaman kimsenin, her istediğimizi konuşma, yazma ve basma, istediğimiz zaman ve istediğimiz yerde toplanabilme hakkımızı tartışma konusu etmeye kalkışmayacağından emin olabiliriz.

Sömürülenler arasında böyle güçlü bir birlik kurmayı başarabildiğimiz gün, binlerce insanın haklarını almak veya onları korumak için mücadele etmeye hazır oldukları gün, işte o zaman kimse bizim bu haklarımızı ve daha sonra talep edebileceğimiz daha birçoğunu tartışma konusu yapamıyacaktır. aksi halde parlamentodan onlarca yıl dilenmeye mecbur olduğumuz bu hakları ancak ve ancak o zaman gerçkten fethetmiş olacağız. O zaman bu haklar bize, kağıt parçalarının üzerine çiziktirilmiş olduklarından tamamen başka biçimde garanti edilmiş olacaklardır.

Özgürlükler hediye edilmez, onları çekip almak lazımdır.

Le Revolte / 18. 2. 1882

YURT İÇİ YILLIK 15.000.-TL.
YURT İÇİ 6 AYLIK 7.500.-TL.
YURT DIŞI YILLIK 30 DM
TUTUKLULARA ÜCRETSİZ

Bedeli 337749 nolu posta çeki hesabına yatırarak abone olabilirsiniz.

İKTİDAR PARADİGMASI OLARAK DEVLET

"Devlete karşı en büyük, daha doğrusu tek cinayet anarşidir..."
Hegel

Eduardo Colombo
Çeviri:Nadide Çapanoğlu

"Bütün insanları eşitlemek; gerçekleşmeyecek düş...,dine aykırı ve günahtır." (1) İnsan özgürlüğünün vazgeçilmez şartı olan eşitlikten daha büyük hangi tehlike ayrıcalığı ve egemenliği tehdit edebilir?

Eşitlik, bizi "bütün otoritelere olumsuz bir gözle bakmaya" yöneltiyor; kafa tutmayı aşılıyor. Tocqueville şöyle diyor: "politik bağımsızlığın bu içgüdüsel eğilimini ve bu karanlık nosyonunu her insanın kalbinin ve kafasının derinliklerine yerleştirdiğini görerek hayran oluyorum". (2)

Ama liberal inanç otonom bireyden ve bütün Doğal Haklardan yola çıkarak "neo-anarşizm" elbiselerini giyse bile, hemen devletçi sınırlarıyla karşılaşıyor. Çünkü; her bireyin özgürlüğü toplumsal olgudan önce gelmiyor, ve çünkü gelişimi, başka bir özgürlükle sınırlanmış bir soyutlama değildir. İnsanlar sitenin politik alanını oluşturmak için özgürlüklerinin bir bölümünü bırakmıyorlar; kendi istekleriyle hiçbirşeyi bırakmıyorlar, hiçbir sözleşmeye atılmıyorlar.

"Kutsal haktan yardım alan tiranlık tiksinti vericiydi, O (Rousseau), onu yeniden örgütledi ve halktan çıkararak saygınlaştırdı. "(3). Proudhon, bu ifadesiyle genel irade ve toplumsal sözleşme yutturmacalarına tolerans göstermiyor.

Bakunin, özgürlüğün pozitif ilkesini tanımlarken, onu kollektif dayanışma ve eşitliğin üzerinde kurdu. Çünkü; özgürlük baskı gibi insanın toplumsal aktivitesinin bir ürünüdür. "Kısacası, insan tek başına özgürlüğünün bilincinde olamaz. Bir insan için özgür olmak; bir diğer insan tarafından, onu çevreleyen bütün herkes tarafından sayılmış, kabul edilmiş, onaylanmış olmayı ifade eder. Ben, ancak beni çevreleyen bütün insanlar özgür olduklarında gerçekten özgür olabilirim. Başkasının özgürlüğü benim özgürlüğümün sınırı ve olumsuzluğu olmaktan uzaktır, tersine onun güvencesi ve vaçgeçilmez ön şartıdır. Ancak diğerlerinin özgürlüğüyle gerçekten özgür olabilirim ve böylece diğerlerinin özgürlüğüyle güvence altına alınmış kişisel özgürlüğüm alabildiğince gelişir".(4).

Çok tanınmış bu paragraflara birkez daha yer vermek anarşistlere sıradan görünebilir. Ama bu paragraflar bireylerin çeşitliliğinin, beceri ve güç eşitsizliğinin olası tamamlayıcılıklarını buldukları tek politik alanın yaratıcı özgürlüğünün ve eşitliğinin anarşist teori için gerekli olan üstüste çakışmasını olağanüstü bir biçimde biraraya getiriyorlar. Özü başka türlü formüle edilebilir;" sosyalizmsiz özgürlük ayrıcalık ve haksızlıktır, ve özgürlüksüz sosyalizm kölelik ve kıyıcılıktır."?

Politik iktdar, devlet biçiminde örgütlendiğinde ve özerkleştiğinde özgürlük ve eşitlik arasında aşılmaz bir engel doğuyor. Devlet ilkesi toplumsal farklılığı (heteronomiyi) sürdürüyor, kurumsal hiyerarşiyi onaylıyor ve tahakkümü sürekli yeniden üretiyor.

Bunun için Godwin'den, Proudhon'dan ve Bakunin'den başlayarak anarşizmin kökeninden beri devletin yasal temeli olarak yapılan toplumsal sözleşmenin veya temel anlaşmanın liberal anlayışının eleştirisi aynı kalmıştır.

"Toplumsal sözleşmenin sonuçları gerçekten de zararlıdır, çünkü; devlet tahakkümünün mutlaklaşmasına yol açar."(6).

17. yüzyıldan başlayarak ulus-devletin yerleşmesine özgü bireyci liberal perspektifte toplum, "doğa-devletin" terkedilmesinin sonucu ve aynı zamanda kurumsal düzenlemenin hiyeraşik ilkesi olan otonom-politik bir "gövde"nin ardarda gelen oluşumu gibi betimlenmiştir: mantıkşal sonucu toplumun devlet içinde erimesidir.

Anarşizm, politik örgütlenmeyi global toplumun bir parçası olarak anlıyor ve iktidarın bölünmesi üzerine değil, genelleştirilmiş karşılıklılık ve eylem süjesinin otonomisi üzerine oturtulmuş; tamamlanmamış, çatışmalı, komplex, hiçbir zaman net olmayan veya kesin olmayan bir yapının örgütsel olaşılığını öngerçek olarak ortaya atıyor. Anarşizm bir simgedir, örgütsel ilkedir, politik olanın bir ifade biçimidir. Devlet farklı veya karşıt bir ilkedir. Politik güç veya baskı alanında altedilmez ve kaçınılmaz olan devlet temel olarak toplumun hiyerarşik oluşumunun paradigmasıdır. Zira bu alan, bizim sembolik oluşum dediğimiz bütün insan gruplarının sahip olduğu global kapasite; kurumlar, kodlar, kurallar, gelenek ve görenekler, ilişki biçimlerinin üzerinde toplumun bir kesimi tarafından oluşturulmuştur. Ve toplumsal bütünleşmenin insan seviyesinin özü, onu oluşturan ve tanımlayandır. Bu kurumlaşma özellikle bir güç eylemi değildir, boyun eğme ödevinin (itaat) veya politik zorunluluğunpostulasını gerektirir ve kapsar.

Düşünüyoruz ki gerçekte modern insanın Leviathan'dan aldığı nosyonun içinde birbirine bağlı - erimiş veya karışmış olarak - bulunan iki farklı devlet görünümü var.

Bu görünümlerden biri şimdiye kadar "devlet ilkesi" dediğimiz, politikanın kaçınılmaz biçimi olarak tahakkümü-ve onun buyurma/-boyun eğme biçimindeki kendine has özünü-içine alan ilke tarafından oluşturulmuştur; karmaşık toplumlardaki bütünleşmeye kaçınılmaz olarak paradigma veya ilke olarak devleti oluşturan söylevin içinde bile dile getirilmiş gücün hiyerarşik örgütlenmesidir.

Politik felsefenin güncel spekturumunda anarşizm, çarpıcı ve tek istisna olarak Politik düzlemde bu ilkeden bağımsız olarak ortaya çıkmıştır.

Dikkate alınacak diğer görünüm, ampirik yapıların gelişiminin ve bileşiminin oluşturduğu her özel durumda bir devlet görünümüdür; yani ulusal devletleri oluşturan kurumlar, sınırlı bir toprakla ilgilenen, büyük veya küçük bir nüfusu kontrol eden ve bir politik örgüte ve kendilerine özgü meşru-modern devletin genel modeli içinde-bir ideolojik sisteme sahip olan devletler.

Yürürlükte olan toplumsal sistem, gözler önüne serdiğimiz semantik iki kapsamı uygun biçimde kullanarak ve tanıtlamanın gereklerine göre egemen politik teorinin tutarlı ve bütünleşmiş bir kavramı olarak devleti oluşturuyor.

DEVLETİN DOĞUŞU

Farklı rejimlerin sosyo-ekonomik, politik ve coğrafi farklılıklarına rağmen ulusal devletler, 1100 ve 1600 yılları arasında Avrupa'da oluşturulmuş şemaya uygun düştüklerine göre, şimdi kısa ve hızlı bir girişle modern devletin doğuşunun birkaç genel özelliğini görelim. (7)

Genelde devletin tarihsel kökeninde, Batı hıristiyanlık aleminin içinde İmparatoru ve papalığı birbirine düşüren anlaşmazlığın gölgesinde gelişen politik iktidarın özel kurumlaşmasında bulunduğunu gözönüne alan bir anlaşma var. Merkez orta çağda (10. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar) (8) politik iktidar parçalanmış bulunuyordu; feodalite krallıkla alacalanmış bulacalanmış gibi görünüyordu, derebeylik hakları, Kilise arazileri, imparatorun valileri, bağımsız şehirler, prenslikler.... toprak, mülk ve teba (vassallar) üzerindeki egemenliği savunmak veya kabul ettirmek için sürekli mücadele vardı. 12. yüzyıldan başlayarak papalık imparatordan ayrılan prensilklerin geçici egemenliğini tanıyordu. Ve uyanık Sicilya'lı va Fransız hu-

kukçular kesin formülü hazırlıyorlar: Rex in regno suo est imperator(*)Ulusal devletin zamanla ne olacağına dair ilk işaretler. (9).

Devletin tarihsel kökenlerinden konuşmak, dikkatimizi güncel anlamını kurumların uzun hazırlanma sürecinin ve modern devlete uygun düşen görüntülerinin arkasından bulmuş, onu belirten- Cermanik veya Latin Avrupa dillerinde Latince Status (10)'dan türemiş kelimeye çevirmemizi sağlıyor. 14. ve 15. yüzyıllarda status ("devlet","STATO") kelimesi yönetime bağlı anlamları yükleniyor ve potestas, regimen, gubernitio'ya eşanlamlı oluyor, Genelde macciavel "modern politika objesinin kurucusu" olarak tanınıyor ve eserinde Stato terimi "kendisinden sonra, devletin temel karakteristik çizgisi olarak tanınacak (kabul edilecek, onaylanacak) olanla ilişkili olmak, yani iktidar kullanımını kontrol etmek ve uygulamak kapasitesiyle donatılmış bir örgüt olmak" (11) olarak kullanılmıştır. Ama 1500 den önceki bütün metinlerde devlet sözcüğü ile polis, res publica, civitas, regnum gibi sözcükleri karşılamak çağdaş politik düşüncenin bazı güç çizgilerini-veya zor düşünceleri- geçmişin yorumlanışına oturtmayı simgeler:

Genel olarak formüle edilmiş olmasa bile egemenliğin veya politik iktidarın altedilmezliği, devlet biçimi ve ona bağlı düşüncede politik örgütün özerkleştirilmesi tarafından toplumsalın üst belirlenimi.

Devletin ortaya çıkmasından önce tarihe damgasını vurmuş büyük politik örgütlenmeler genel olarak üç kategoride guruplanmıştır: Yunan siteleri, krallık ve imparatorluk.

İmparatorluklar 2. yüzyılda yayılmasının en uç noktasına varan Roma İmparatorluğu veya 18. yüzyılda 12 milyon km2 yi kaplayan Çin Mançu hanedanının Ts'ing İmparatorluğu gibi büyük, geniş toprakları ellerinde bulunduruyorlardı; merkezciydiler ve silahların gücü karşısında boyun eğmiş halklara hükmediyorlardı. Sınırları, tanınmış "dünya düzeninin dışında kalan ülkelerin barbarlığı ve kaosu karşısında kuruluyordu. Roma imparatorluğu gibi bazı İmparatorluklar birinci derecede yönetimsel örgütler ve iyi yerleşmiş adli bir sistem geliştirmiş olsalar bile sistemle bağlantısı her zaman alt düzeydeydi, yalnızca halkın küçük bir bölümü bütünleşme içinde toplanıyor ve politik sürece katılıyordu. İmparatorluk merkezine ait olma veya sadakat duyguları kesinlikle yoktu.

Yunan polisi tam tersi bir örnek oluşturuyor; sınırlanmış az bir alan, sınırlanmış nüfus, çok fazla iç bağlantı ve komüniter kimlikli olmaktan ileri gelen çok fazla politik katılım. Meclisin egemenliğini tanıyarak yasalarla yönetilen İÖ. 7. yüzyıldan sonra "la Cide d eci-da" (Şehir karar verdi ki anlamına gelen ve karar metinlerinin başında bulunan ibare) veya daha sonra "il a plu ou peuple" (halk istedi) gibi formüller belirdi ve üyelerinin eşitliğiyle polis katılımı, sınırları ve dışarıda bıraktıklarının sorunuyla karşı karşıya kaldı: kadınlar yabancılar ve köleler.

Yunan sitesi politik buluşlarını ortaya koysa bile, modern devlet modelinden çok uzaktı: dinsel örgütlenmeye göre politik örgütlenmenin özerkleşmesi yoktu. Asgari tanımıyla şehir, gerçek bir komunal merkez olan dinsel ve politik sohbetlerin yapıldığı ve şehrin kalbi olan agoranın yakınındaki Prytaneum (**) da odaklanırdı.

Politik sistem ve "hısımlık sistemi" arasında da net bir ayrım yoktu politik ilişkiler evrensel değiller ve sınırlı bir "şehirli" sayısına indirgenmişlerdi. (13).

Politik örgütlenme biçimi olarak krallık erken Ortaçağda Avrupanın en yaygın yapısıydı ve aynı zamanda sadakati (bağlılığı), az çok sürekliliği olan kurumlar ve soyut temeller üzerine değil, birkaç insana göre kurduğu için modern devletin en mükemmel anti-teziydi. Krallık, bir kişiyi kral olarak kabül eden veya yönetici bir ailenin kalıtımsal hakkını tanıyan halkları biraraya topluyordu, ama ulus devletin temeli olan arazi sınırları onları pek ilgilendirmiyordu; Vizigotların krallığı birkaç nesilde Baltık'tan Karadeniz'e ve Goscogne körfezine doğru yer değiştirmişti. (14).

O halde modern devletin ilk kurumları ve tohumları nelerdir? Devlet savaş ve vergilerle doğar. Ama şüphesiz tarihi daha ince detaylı ve ilginçti. Strayer'e göre Batı Avrupanın ilk sürekli kurumları krallığın iç işlerini, temel olarak adalet ve maliyeyi kapsıyordu.

Küçük politik birimler için savaş çok masraflı bir işti, hükümdarlar ne sayıca kalabalık bir ordu kurabilirler ne de onu uzun süre boyunca muhafaza edebilirlerdi. Krallar zorunlu askere yazılmayı, silah altına toplamayı, herkes için askerlik zorunluluğunu düşünmemiş değillerdi. İngiltere'de kral her konuda olması gereken bağlılık adına Winchester statüsünde (1285) ihtiyaç durumunda 15 ten 60 yaşına kadar bütün erkekleri kendi varlıklarıyla silahlanıp savaşmak için gelmek zorunda olduklarını açıkladı. Birkaç yıl sonra Philippe Le Bel kitle halinde herkesin silah altına alınma ilkesini kabul ettirdi. (15). Böylece 14. yüzyılın başlarında İngiltere'de olduğu kadar Fransa'da da ulusal ordu düşüncesi gelişti. Halklar kendilerini dolaysız biçimde içine karışmış hissetmediklerinden ve sadakat bağıyla krallığa bağlı olmadıklarından zorunlu askerlikten toplu halde kaçmaya çalıştıkları için bu pratikte başarılı olamadı. Silah kullanımında soylu olmayanlara karşıt olarak soylulara tanınan geleneksel ayrıcalığın da fazladan bir uyuşmazlık eklediğini belirtmek gerek.

Buna karşılık vergi sorunu sağlam temeller üzerinde gelişti. Ortaçağda bir prensin gücü arazilerinin önemliliğine bağlıydı ve toprakları parçalanmış olduğu için aristokrasi üyeleriyle diğer derebeyi hakları gibi ayakbastı haklarını da paylaşak gerekiyordu ve gelirlerinin miktarını bilmek güçleşiyordu.

Böylece ilk sürekli memurlar, farklı topraklardaki dağılmış gelirleri bir merkezde toplayan, onları kayda geçiren ve muhasebesini tutan arazi yönetim vekilleri oldu. (16). Doğmaya başlayan ulusal devletin şekillenmesine yardım eden, yeni vergi biçimlerinin bulunması oldu. Önce "tuz vergisi" ve gümrük vergisi gibi dolaylı vergiler kondu; örneğin küçük Genes topluluğu 1274'de bütün ihraç veya ithal ürünlerinden yarım kilo için 2 denye alıyordu. İngiltere'de de 1. Eduard yüne gümrük vergisi konmasını kabul ettirdi ve 1277'de 3. Philippe Fransa dışına yün ve diğer milların ihracını yasakladı. Bu uç önlem diyor Bernard Guenee "aynı dönemde oldukları için ortaktırlar: feodal dünyanın tanıdığı dolaşım üzerindeki eski hakların doğasından ve genç devletlerin sınırlarındaki ilk belirmelerin görunmesi açısından farklıdırlar"(17).

Bu arada bir yandan temsili kurumları destekleyen diğer yandan herkesin gelirinin, mulkünün sayımını yapan dolaysız vergiler en temel değişimleri yaptılar

Ancak 15. yüzyılın sonlarında bütün Batı devletleri kontrol ettikleri halka dolaysız modern vergiyi kabul ettirmeyi başardılar, bu da iki büyük zorluğu ortaya çıkardı; ilki halkın itirazı oldu, çünkü dolaysız ve geniş kapsamlı vergi belli oranda karşılıklı rıza gerektiriyordu. Ulusal devletin oluşturulmasındaki bu kesin adım ülkenin, şehrin, grubun eski bağlılıklarının dönüşumuyle oldu; örnek kararlar veren soyut ve üst bir otoritenin tanınmasıyla aynı zamanda oluşan bir dönüşüm. Parlamento ve "büyük rejimlerin" gelişimini bu bağlamda değerlendirmek gerekir.

Prensler kriz dönemlerinde ihtiyaç duydukları mali yardımı alabilmek için kendilerini parlementum a veya temsilciler meclisine danışmak zorunda görürlerdi. 15. yüzyılın ortasına doğru yalnızca ihtiyaç durumunda ve ülkenin temsilcilerinin-parlemento gibi-onayıyla dolaysız vergi istenebiliyordu.

Hukumetlerin karşılaştığı ikinci zorluk, kişilerin gelirlerini, servetlerini veya daha basit bir deyişle "feux du ruayum" (krallığa ait ocak) sayısını değerlendirmek ve bilmekti. İlkolarak 1162'de kütük üzerinde yazılı değerlendirmeye göre her "feu" için aynı biçimde olmayan dolaysız vergilerin ödenmesine bağlı olarak Pisa'da estima ortaya çıktı. Sonra parlamentoya bağlı olarak 1300'lerde İtalya'da ve Fransa'da kadastro, İngiltere'de "yüzdelik" geldi, vs.

Vergilern gelişimi, görevlilerle özelleştirilmiş bir gövdenin oluşumuna ve yönetimsel tekniklerin merkezileştirilmesine ve belirginleşmesine götürdü.

Devlet oluşumuna katkılarıyla da bilinen yargı sistemi önceleri yöresel gelirlerin bir bölümünü sağlıyordu-suçların çoğu para cezasıyla cezalandırılıyordu-ve yargılayanlarla esaslarını üretenler iktidarın hep aynı memurlarıydı. Egemenler hukukun kendi otoritelerinin pekiştirilmesi, güçlerinin gelişmesi ve yayılması için bir araç da olabileceğini anladılar. Krallar kıyımlar gibi büyük suçları krallık mahkemelerine vererek hiçbir yöresel hakkı olmadığı, hiçbir araziye sahip bulunmadığı topraklarda müdahele etmek olasılığına sahip oluyordu.

Modern ulusal devlete şekil veren kurumlar üzerine bu kısa bilgilerle konuyu bitirmek için diyeceğiz ki " ortaçağ devletinin iki temel taşı Yüksek Saray Erkanı ve Hazineydi". Ki; Batı tarihinin bu döneminde arşivleyen, düzenliyen, idari mekanizmanın düzenliliğini sağ-

(*) Kral İmparatormuşcasına hüküm sürer.

(**) Prytaneum : Atina'da 500'ler konseyinin delegelerinin oturduğu bina.

layan özelleşmiş görevliler oluşmaya başladı ve bununla birlikte merkezi düzenleme örgütü belirdi: şansölyelik (***). (18).

O halde ortaçağın sonunda modern devleti oluşturan bütün öğeler yavaş yavaş oluşumlarını tamamladılar, diyebiliriz. Politik birimin zamanda olduğu kadar belli bir mekanda da sürerliği ilk belirtiler oldu: ortaya çıkışının şartları farklılaştırılmış ve nesnel (kişilerden bağımsız) kurumların yerleşmesiyle belirdi, son etap "üst bir otoritenin gerekliliğinin" kabulüyle aşıldı, diyor Strayer, bu, bu olguyu uygulayan gücün tekelinin basit varlığından bütünüyle farklı bir durumu ifade eder. Bu son açıklamaya daha sonra yine döneceğiz, ama önce diyoruz ki ulus devletin kendini kabul ettirmesi kolay olmadı, komünalist ve federalist tipte karşıt eğilimler onunla mücadeleye girdiler. Pierre Kropotkin çok tanınmış kitapçığı Devlet ve Tarihsel Rolü'nde devletin doğuşunu 16. yüzyıl olarak belirtiyor; geç kalan bir tarih ama devletsel kurumlaşma biçiminin yerleşmesinin büyük köylü ve millenaristes ayaklanmalarla atbaşı gittiğini göz önüne alıyor.

Guenee'nin dediği gibi "14. ve 15. yüzyıllardaki Batı devletlerinin politik toplumları, hala şehirli ve köylü kitlelerinin normal olarak yerlerini almadıkları ayrıcalıklı toplumlardır" (18). Köylü ve fakir şehirli kitlelerin ayaklanmaları sureklilik taşıyordu ve şiddetliydi. Flandre'deki ayaklanma 1323'den 1328'e kadar yayılıyor, Toulouse 1322'de. Cahors'da 1336'da ayaklanıyor. Jacquerie (****) 1358'de patlıyor ve "yüzbinden fazla köylü mızraklar için bellerini terkettiler: köylü kulübüleri yeterince yandı, şimdi sıra şatolarda" (20). İtalya 1347'de Roma ve 1355'de Siennada ayaklanmaları önceden tanımıştı. "iyi insanlar İngiltere'de herşey ancak hepimiz birleştiğinde ve ne köylü nede soylu kalmadığında iyi gidecektir" (21) diye vaaz veren John Ball'in peygamberce eylemi sayesinde ve Wyclif'in ortak mülk, eşitlik düşüncelerinin etkisi altında 1381'de İngiltere'deki ayaklanma hareketleri toplumsal düzenin temellerini sarstı. Kilise ve devleti aynı kapsama alarak dinden bağımsızlaştırılmış düşüncelerin etkisiyle hareket "politik" oluyor ve isyan genelleşiyor. 1419'da Bohemya'da patlak veren buyük Hussite (*****) ayaklanması prag hareketini, genellikle anarko komunist olarak bilinen radikal taboritlerin(******) çizgisi doğrultusunda, yönlendiren lonca üyelerinin gucuyle birden büyüdü. Taboritler güçlerini niteliksiz işçilerden, fakirlerden ve şehirden kovulanlardan alıyorlardı ama onların toplumu harekete geçirme kapasitelerinin ustunlüğü köylü topluluğunun derinliklerine nufuz etmelerinden geliyordu.

Taborite harekati, 1434'de Lipan savaşında Bohemya'nın Ultraquiste ordusu tarafından, yani Hussitelerin ılımlı kanadı tarafından bastırıldı.

Aynı karakterle: Thomas Müntzer'in ajitasyonuyla 1515'de köylülerin savaşıyla Almanya'da ve daha sonra 1535'e kadar anabaptistlerle isyan yeniden boy gösterdi.

Ayaklanmalar hala bitmemiş devam ediyordu ama 16. yüzyılın sonuna doğru ulus-devlet çoktan dimdik ayaktaydı ve dünyayı kaplayacaktı.

DEVLETİN METAFİZİK İLKESİ

400 yıl sonra 1984'de, bu Orwelyen senede kendimize soruyoruz: Bir devlet nasıl işleyebilir? Bu modele, bir "kilise yanlısı uğursuz komplonun" istemdışı ürünü olarak ortaçağda doğan toplumsal alanın yapısalcı düşüncesine (tutarlılığını) veren nedir? Papaz, askeri şef ve Roma yargıcı; hiristiyan batının bu üç komplocusu Strayer'in söylediği "kesin sonuca götüren evreyi" nasıl aştılar?

Bu sorulara cevap verebilmek için anlamak gerekiyor ki; iktidarın devlet biçiminde kurumsallaşması, toplumsal düşsellik düzeyinde, bir katılımın bilinçsiz yapısının temeli üzerinde tahakküm veya bu aynı politik iktidarı üretmeye izin veren meşru bir düşünce sistemini eklemliyor. Ortaçağın sonunda beliren iktidarın politik biçimi, nesnel ve soyut bir kurumsal birliğin" mutlak egemenlik" düşüncesiyle, daha önce dolaysız bir gruba yönelmiş eski bağlılık duygusunu birleştirmeyi başarmıştır.

Bu kurumsal birlik ya da gövde; yasak ve ceza mekanizmalarından geçerek ifade bulmak, eyleminin kimliğini yasayla tanımlamak, toplumun tüm politik alanını kendinde birleştirerek yeniden oluşturmak karakterine sahiptir. Bu perspektifte, gücün tehdidine veya eylem içinde güce başvurma ihtiyacı olmadan kendini kabul ettirmek kapasitesini kazandığında modern devlet gerçekten varolmaya başlıyor. Devlet nosyonu bir defa oluştuğunda, birey iradesinden daha üstün bir zorlayıcı güç düşüncesiyle birleşiyor ve politik gücün kararlarına boyun eğme zorunluluğunu içeriyor. Hume'u şaşırtan, La Boetie'ye esin veren (22) bu itaat etme saygısı veya politik zorunluluk dar anlamda gücün meşrutiyetinin bir teorisine bağlıdır. Devlet tutkulu ve kaprisli bir tiran değildir, hak ve yasayla çevrilmiş soyut ve "rasyonel"-amaçlarının elde edilmesine bağlı olan bir rasyonalite-bir entitedir*. Ama yasa toplumsal etkiler üretmek için insanlar tarafından yapılmıştır, o politik gücün bir ürünüdür. Yasallığı ve devleti kendine mal etmek, kendine dokunan herşeyi meşrulaştıran güce özgü bir totolojidir.

*Entite : Bireyliği olan bir varlık gibi düşünülen şey.

Ortaçağ devleti, doğuşunda papalar tarafından kontrol edilmiş ve yorumlanmış Roma hukukuyla beslendi. Ortaçağ boyunca güç kökenli iki anlayış hegemonya için çekiştiler: ilki kronolojik olarak en eskisi "aşağıdan", temelden halk iradesinin politik iktidarını türetti. Germanik boylar askeri şef ya da kral seçtiklerinde bu şekilde yönetildiler, pratik sonucu karşı koyma (direnme) hakkının kabullüydü İkincisi bütün gücün tanrıdan geldiğini söylüyordu - ya da daha somut bir biçimde imparatordan, Doğu İmparatorluğunda Bizans cesaro-papiste doktrinin de olduğu gibi-,her halikarda dünyasal gücün kaynağından "yukarıdan" geliyordu. 4. yüzyıldan itibaren hiristiyanlığı imparatorluk dini ilan eden Valentinien (2.), Gratien ve Theodose kararnameleri gereğince papalık ve kilise yavaş yavaş politik yönetimi üzerlerine alacaklardı. Roma kilisenінin zaferinin iki temel sonucu oldu: biri aşağı yukarı binyıl boyunca "aşağıdan" güç teorisinin halkında dışavurum bulmadığıdır. Diğeri; bütün politik ilişkilerin adli bir görünüm altında sergileneceğidir. "Latin hiristiyanlık aleminin ve dogmatik kalıtının yaratıcıları için tanrı ve insan arasındaki ilişkiler adli ilişkiler gibi biçimlenmişti. Roma tipi adli bir anlayış çerçevesinde kalmış ödevler ve haklar şemasına göre düzenlenmişti. (23).

Güncel dilimizde "politik ilişkilerden", bize bildik gelen farklı kategoriler, ayrılabilir ve otonommuş gibi bahsediyoruz: ekonomik, politik, ahlaksal, dinsel, toplumsal. Ama hiristiyan dünyası kapsayıcı bir üniteydi, dinin ve politikanın farklı çevrelermiş gibi tanınabileceğini düşünmüyorlardı. Hıristiyanlığın ilk yüzyıllarının bu bağlamında insan davranışlarının yasa modeline yerleşmesi, Roma'nın ve kilisenin önemli ve aldatıcı bir zaferi oldu.

Ullman'a göre (24) Saint Jerome tarafından, İncilin, İbraniceden ve Yunancadan Latinceye çevirisi bu girişim için yol gösterici oldu. La Vulgate eski ahidin adli öğelerini daha bir belirtiyor ve politik denebilecek bütün kavramları Roma hukukuna özgü bir üslupda yeniden yerleştiriyordu. Böylece 5. yüzyıldan itibaren papalık "din merkezli anlayışı bütünüyle tutarlı bir biçimde monarkın yerine papanın yükselmesiyle" doruk noktasına ulaştıracak olan Roma kilisenin hegemonyası üzerine bir politik teori hazırlıyordu.

Devamlı gelişme içinde olan toplumsal imgesellikte, Batı tarihindeki "modern devletin metafizik ilkesini" oluşturan düşünce gelişimini birebir izleyemeyeceğimiz için bize temel gelen bazı ana noktaları belirtmekle sınırlandıracağız kendimizi.

Ortaçağ papalığının politik teorisinde, geçmişindeki üç önemli olayı diğerlerinden ayırabiliriz: Herşeyden önce Papa 1. Leon'un (440-461) Roma hukukuna dayanarak yaptığı papanın monarşik işlevi ve onu elinde tutan kişi arasında yaptığı temel ayrımı, böylece yönetimin eylem, yasa ve kararlarının ve aynı zamanda iktidarın soyut ve kurumsal devamlılığının sağlandığını gözönüne almak gerekiyor. İkincisi yine papa 1. Leon'un 13. yüzyılda yeniden ele alınarak egemenlik kavramına ol açacak olan plenitudo potestais düşüncesini ifade ederek devletin temel düşüncesini açıklamış olması. Üçüncü olarak atbaşı giden iki teorik postüla: biri iktidarın karmaşıklaşması gereği hiyerarşik teorinini keşfidir, herkademe kendisinden daha yüksek olana bağımlıdır, sonuç olarak iktidarın düşüşüne göre boyun eğme zorunluluğu her aşamada sağlamlaştırılmıştır; di

(***) Şansölyelik : Bugünkü adalet bakanlığı üzerine yakın bir örgütlenme.

(****) Jacquerie : Fransa'da 1358'de derebeylerine karşı yapılan köylü ayaklanması

(*****) Hussite : Jean Hus'un dinsel doktrininin partizanı

(******) Taborite : Hussitelerin en uzlaşmaz kanadı.

ğeri hiyerarşik basamakların altında kalan çoğunluk, halk korunmaya ve rehberliğe ihtiyacı olan önemsiz bir nicelik gibi kabul edilecektir düşüncesi.

XI. yüzyılın ikinci yarısında Justinien Yasalarının yeniden keşfiyle politik düşüncede Roma hukuku yeniden ön plana çıkıyor. Ama o zaman papaya ait teori, "aşağıdan" gelen iktidarın meşruiyetinin tanınmasını yeniden kabul ettirmeye çalışan korporasyonlar tarafından ciddi bir biçimde düzeltiliyordu. Yani, komünitenin onayı bir yasayı geçerli kılabiliyordu. Bunun sonucunda laik olduğu kadar kilisevi parlamento veya tartışma meclislerinin ortak iradesinin canlı örneği olan temsil miti yaratılıyordu.. Ortaçağın sonundaki bu gelişme, hükümete ve süjelere kendini aynı biçimde kabul ettiren adli düzen içinde bırakılmış kuralcı ve soyut bir iktidarın temel nosyonuna yer açıyor. Böylece iktidarın "kaynağının" çok az bir önemi kalıyor, halk veya bir prensi teorik olarak ne hükümete, ne meclise, ne komüniteye, ayrıcalıklı hiçbir kuruma bağlı olmayan bir üst-iktidar "suma potestas" varolmaya başlıyor. Mutlak egemenliği elinde bulunduran bir varlık düşüncesiyle, embriyon-devlet tarih sahnesine çıkmaya başlıyor. 13. yüzyıl daha onu formülleştirme yeteneğine sahip değil, ama yavaş yavaş üst-iktidar bir krallığın ve toprak parçasının sınırlarına bağlanıyor. Hiristiyan Toplum'un parçalanmasıyla her krallık imparatorun "potestas"'ının tamamını istiyor. Aynı zamanda yavaş ve patırtılı bir süreçte Fransız devriminin Jakoben izleriyle doruğa çıkacak olan yeni bir gücü olası kılan kurumsal ve sosyo-politik yapılar oluşuyor.

16. yüzyıl modern dünyaya ve onu temsil eden devlete doğru temel bir dönemeç oluyor. 1657'de Jean Bodin Six Livres de la Republique adlı kitaplarında sürekli, kesin ve tek olması gereken egemenlik teorisini formüle etmiştir. Halkın egemenliği Prense bırakıldı, ama Prens kaprislerine göre davranırsa halk egemenliği önemini kaybediyordu. Bodin'de eski zamanın izleri hala bulunuyor, oysa birkaç yıl öncesinde Machiavel modern politik objenin oluşumuna yol açmıştı. Machiavel mücadeleyi, iktidarın ele geçirilmesi olarak ve korunması güç ve kurnazlık kullanılarak insanın eylemine bağlıymış gibi tanımlıyor. İktidarın kendini gösterdiği toplumsal mevki, artık ne 11. yüzyıla kadar egemenliğin uyarlılığını saran dinsel sembolizm tarafından ne de daha tam oturmamış devletin soyut rasyonalitesi tarafından korunuyor. Machiavel'de iktidarın kurumlaşmasını meşrulaştıran ve tanımlayan politik eylemin mantığı'dır ve buyruğa ve boyun eğmeye bağımlı kılanda odur.

Machiavel'in eseriyle araç serbestleşti ve Leviathan bütün olanakları kullanabilir oldu. Prens'in yazıldığı dönemden (1513) beri aşağı yukarı 140 yıl geçti ve ulus-devlet kesin olarak modern biçimini aldı. Hobbes 1642'de De Cive'i ve 1651'de Leviathan'ı yazdı. Machiavel iktidarı eylemi gerçekleştirenin bakış açısından görüyordu-Prens veya asi-,Hobbes ise perspektifi değiştirdi: "İnsanlardan değil, bir soyutluk içinde iktidarın merkezinden sözediyorum (Roma kalesinde orada oldukları şey için değil, çünkü orada oldukları için orada bulunanları savunan basit ve yansız yaratıklardaki gibi" (26). Artık iktidarın mantığı insanların içinde bulundukları durumun mantığı değildir, insanların boyun eğdiği politik kurumun mantığıdır.

Leviathan "doğa-devleti" kaldırarak hukukta sivil toplumu kuruyor ama Levithan bir "ölümlü tanrıdır", diğer insanların ellerindeki şiddetli ölümün korkusundan sıyrılabilmek için insanlar tarafından yaratılmış yapma bir varlıktır. Sözleşmeyle doğan politik gövde "karşılıklı rıza veya uyumu aşan birşeydir; her insanın diğerleriyle olan sözleşmesi tarafından kurulmuş gerçek(....) bir birliktir" ve ondan doğan güç onları korumak için yeterli olmalıdır. Ve bu iktidar dış düşmanlara karşı sağlam bir destek yaratmak, içeride barışı sağlamak, herkesin iradesini oluşturmak için gerekli olan gücü ve kuvveti yarattığı terörle aldığı zaman yalnızca yeterli bir güç olur (27). Leviathan'ın mutlak gücünü sınırlamak için yapılan tüm girişimler onun kurumlaştırdığı antlaşmanın meşruiyetini ortadan kaldırmak olurdu. Hobbes'in anlayışına göre, "politik gövdenin ona bütünlük vererek sanki varlıkd a kazandıran egemenden ayrı bir varlığı olamaz" (28).

Aynı zamanda sivil toplumu ve egemen olanın gücünü oluşturan tek sözleşmeyi tasarlamanın Hobbesyen biçiminde-daha eski olan iki sözleşmenin (pactum societatis, pactum subjectionis) teorisi değil-bütün devletlerin temel yasası politik yükümlülüktür veya boyun eğme ödevinin sonucu olarak çıkar.

Hobbes politik gücün felsefecisidir; onunla birlikte soyut, rasyonel ve ate-yani yüce bir meşrulaştırma olmadan-olan modern devlet Hobbes'e ait olan imgesel bir boyut kazandı. "Hobbes'in yarattığı mit öyle güçlü ve kışkırtıcı ki hala zihinlerimizi ve kalplerimizi kurcalayıp duruyor. Eğer bir şeyler kesin olarak modern devletin doğuşuna damga vurduysa işte bu, bu mittir" diye söylüyor, günümüzün bir yazarı haklı olarak (29).

17. yüzyılda Hobbes'i yalnız bırakmak haksızlık olurdu ve Akıl alanında egemen gücü kurumlaştıran düşüncenin üzerinde toplumsal isyan ve insan özgürlüğünün bozucu etkisinin daha önce çalıştığını görmemek ise daha büyük bir haksızlık olurdu. Hobbes bir devrim ve iç savaş döneminde yazıyordu. Çıkarları gereği krallığı savu-

nan aristokrasi için Hobbes, insanların eşitliğine duyduğu inanç yüzünden bir isyancıdan daha fazla değer taşımıyordu (30) ve Winstanley'in 1650'de "Yasa:... fatihlerin sujelerin yönetilmesi için istedikleri biçimin iradı ifadesidir yalnızca" diye yazdığını olası kılarak bütün bir "avam ve cahiller" dünyası "ütopya ve sınırsız özgürlük" üzerine hayaller kurmaya başlamıştı (31).

Locke'un Digger Winstanley'den etkilendiği o kadar kesin değil, ama işkence ve sürgünü yaşadığı Amsterdam'da direnme hakkı üzerine düşünüyor ve kendini Leviathan'ı düzeltmeye veriyordu. 1690'da Deux traites du Gouvernement Civil yayımlandı ve direnme hakkı açıkça tanındığı halde, mademki insanlar politik gövdeye karşılıklı anlaşmayla girişiyorlarsa aynı zamanda bu anlaşma politik kurumlaşmada bir güven - tröst - eylemidir; ve oluşmuş bir politik gövdenin süjesi olarak istisnasız yurttaşlık itaat ödeviyle birbirlerine bağlıdırlar. De la Societe Politique ou Civile'in 7. bölümünde Locke şöyle yazıyor: "Politik bir toplum yalnızca, her üyenin doğal hakkından vazgeçip onu toplumun ellerine bıraktığı yerde bulunabilir... Bu yolla bütün özel yargılar dışarıda bırakılarak topluma egemenlik hakkı kazandırılıyor..."(32).

Politik iktidarın merşulaştırılması olarak sözleşme düşüncesini önce tarihsel gerçeksizliği temelinde sonra da "niye sözlerimizi tutmak zorundayız?" sorusunu cevaplamak bir hayli zor olacağı için ilkel uzlaşmanın boyun eğme zorunluluğunun türevini oluşturan absurd mantık temelinde eleştirisini yapan David Hume 18. yüzyılın ortalarına doğru bir istisna gibi görünüyor.

Hume'un düşüncesinde politik itaat ödevi kendini toplumsal düzenin varoluşuyla açıklıyor; eğer iktidarın meşruluğunu kendi kökenlerinde aramak istersek, yalnızca zorbalık ve şiddet buluruz. Eğer araştırmamızı ilerletirsek göreceğiz ki şurada ya da burada mülkiyet ve zilliyet aldatma ve adaletsizlik üzerinde durur. Ama bunlar Hume'un şu sonuca ulaşmasını engellemez: "Ödevimiz olarak itaat şeylerin yapısındadır. Temel olarak o, öğretilmelidir".(33).

Aynı dönemde Rousseau'nun imgelemi "her üyenin haklarıyla birlikte tüm komüniteye yabancılaşması" (34) toplumsal anlaşmasının sonucu gibi onayladığı korkunç fiksiyonu "Genel İradeyi" buluyor. Temel Anlaşma şu sözlere indirgeniyor: "Herbirimiz kişiliğini ve gücünü Genel İradenin üst yönetiminin emrine veriyor" (Toplumsal Sözleşme, 1760). Sonuç, iktidarın mitik yapısında önceden görülmüştü; kader, kesin kararın tekrarıdır. O halde " toplumsal antlaşma.... üstü kapalı olarak bu taahhüdü kapsıyor... kim Genel İradeye itaat etmeyi reddederse tüm topluluk tarafından itaata zorlanacaktır...."(35).

Bir anlamda Rousseau, politik itaat ödevini sadece toplumsal düzen ve güvenlik üzerine değilde bireysel özgürlük üzerine kurarak modern devletin metafizik düşüncesinin çemberini tamamlıyordu. İnsan özgür doğdu ve heryerde zincire vuruldu" diye haykırıyordu bir Cenova'lı. Bu durumu kim meşrulaştırabildi? Toplumsal Antlaşma, hakkı ve gücü birleştirerek devlete en büyük hakkı, suma potestas'ı bırakıyor.

Gerçekte, analiz etmekte olduğumuz devletin oluşum süreci Rousseau'nun ölümünden 11 yıl sonra Fransız Devrimiyle ve Jakoben etkisi altında halk egemenliğinin ulusa aktarılmasıyla doruk noktasına ulaşıyor.

Ama Büyük Devrim bir burjuva-yada bir burjuva devrimi - değildi; "sans-culotte"(*) cu radikal güç iktidarın başkaldırıcı eleştirisinin temellerini attı. Varlet şöyle yazıyor: "Ne büyük toplumsal felaket, bu devrimci hükümet ne olursa olsun gerçekte Machiavelizmin baş eseridir. Düşünebilen herkes için hükümet ve devrim birbirine karşıttır" (36) ve ekliyor; "egemen olan sürekli olarak toplumsal yapıya başkanlık etmek zorundadır, temsil edilmeyi asla istemez". Harmel bu ifadeyi şöyle değerlendiriyor: "Enragelerin sonuncusunun 1793'ten çıkardığı böyle bir sonuç ve bu sonuç liberterdir: Devrim, halkın dolaysız eylemiyle gerçekleşmek zorundadır; hangi otorite olursa olsun- ne kadar geçici olsa veya olduğunu söylese de, ne kadar halktan görünse de- bu otoriteyi halk iradesinin yetkilendirmemesi gerekir."(37).

18. Yüzyılın sonlarında devletin liberter eleştirisi ilk adımlarını atıyordu. William Godwin Justice Politique de (1739 bireysel hakkı devlet hakkının egemenliği altına alan ve politik örgütün otonomisini kurmaya izin veren toplumsal sözleşmenin geçersizliğini ilan ediyordu. Hemen arkasından Proudhon ve daha sonra Bakunin daha önce de dediğimiz gibi sözleşme düşüncesini ve özellikle Rousseau'cu oluşumu eleştirmişlerdi.

(*) 1789 Fransız Devrimindeki devrimciler...

TAHAKKÜMÜN YAPISI

Devletin kurumsal tarihi ve politik felsefesinin tarihi (metnimizde) büyük bir açıklıkla şunu gösteriyor: Kurumsal, gerçek ve varolan devlet onu oluşturan hükümet, yönetim, okul, ordu, polis gibi "devlet örgütleri" topluluğuna veya örgütlenmesine ve de zaman içindeki kurumsal sürekliliğine indirgenemez. Devlet varolmak için, kendi modeli veya paradigmasına göre politik ve toplumsal yaşamın örgütlenmesini istiyor: Devletin paradigması da kendi hakkıymış gibi belli bir iktidar düşüncesini önceden kabulleniyor. Leviathan'ı analiz ederken Manent şöyle diyor: "Hobbesyen tanım gerçekçidir, dahası genetik veya yaratıcıdır: Burada sözkonusu olan gerçek, tanımının yalnızca bir döküm olduğu irade ve akıl sürecinin gereğince ve aracılığıyla yaratılmıştır." (38)

Devletin tatmin edici bir tanımını bulmak aklın yarattığı bir zorluktur. Bu zorluğu kabullenerek şöyle ekliyor Strayer: "Devlet, esas olarak yurttaşlarının zihinlerinde ve kalplerinde varoluyor; eğer onlar onun varlığına inanmasalar hiçbir mantıksal uygulama ona yaşam veremez" (39).

Baskıcı tekelin meşruiyetini, anlaşmanın ayinselliğini, sözleşmenin inanılabilirliğini kutsallaştıran uslamlamanın temeli inanıştır."Devlet? İnanıyorum çünkü absurd, inanıyorum çünkü Je ne saurais savoir.

Liberter pozisyonlar bilgisizliğe değil ama inanmamazlığa aittir" diyor, (40) Louis Sala - Molins. 1'Encyclopaedia Universalis'de yazan G. Burdeau'da şöyle açıklıyor: "Devlet bir düşüncedir....yalnızca düşünüldüğünde varolabilir. Bu düşüncenin kökü, kaynağı yine bu düşüncenin varoluş sebebindedir(....) Toplumsal bir olgu olarak politik iktidarın meşrulaştırılması ve açıklanması olarak insan zekası tarafından kurulmuştur.

O halde sorun çekirdeğini oluşturan nokta üzerine yoğunlaşalım: Devlet, politik iktidar toplumsal olgusunu doğrulayan ve açıklayan bir oluşumdur. Toplumsal olgu hiç birzaman nötr veya devinimsiz değildir, o da anlamlandırmayla oluşturulmuştur; onu tanımlayan bütüne, onu içeren ve aşan sembolik yapıya bağlıdır. Başladığı noktaya dönen bir süreçte bir anlamlar dünyası oluşturarak - ki eylem ve sembol, "söylem" ve "yapma" buna dayanarak karşılıklı olarak meydana gelirler- toplum kendini kuruyor.(41) Bu perspektifte sistemin bütünlüğünde "daha önceden kullanılabilen birçok anlama yeniden biçim veren. tanımlayan veya örgütleyen, hatta değiştiren; başka anlamların oluşum şartlarını hazırlayan ve etki doğuran"(42) merkezi imgesel anlama bağlı olarak toplumsal iktidar örgütü, devlet biçimi altında toplumsalın alanını sınırlıyor.

Analizimiz için önemli olan bu tipteki kilit anlamlar- birçok durumda potansiyel olarak, gizli (kendi halinde olarak) kalabilen bu kilit anlamlar, "kuvvet alanı" gibi, sembolik bir evren örgütlerler- "objelerle ilişkilerinden başlayarak, açıklayıcı olarak düşünülemezler. Zira onların içinde ve onlarla birlikte objeler ve açıklayıcılık ilişkileri de olası kılınabilir. Açıklayıcı olarak obje her zaman uygun düşen toplumsal anlam tarafından birlikte oluşturulmuştur." (43)

Devletin uzun oluşum sürecinde merkezi bir iktidarın ifadesi olarak kollektif imgelem düzeyinde örgütlenen değerler, düşünceler, imgeler-sivil toplumdan farklılaşmıştır, bir toprak parçasının sınırları içinde ve belirli bir nüfus üzerinde "meşru fiziksel zorlamanın tekelleşmesini" gerçekleştirebilir - tarih sürecinde bu gövdeyi commenwealth, cumhuriyet, devlet olarak oluşturan politik gövdenin her öznesine yoğun bir zihinsel yük yüklemiştir.(44)

Devlet biçimine geçiş son etap, ancak devlet biçimindeki politik iktidar meşruluğunun sembolik sistemi tribu, klan, " aile", kasaba gibi birincil gruplar tarafından önceden benimsenmiş ilkel bağlılıkların önemli bir bölümünü kendine çekmeyi başardığında veya elde ettiğinde tamamlanıyor. Bu temel bir süreçtir, çünkü; ilkel bağlılıklar sosyo-kültürel dünyaya kaynaşma temelinde, büyük ölçüde bilinçsiz bir sistem halinde potansiyel olarak bizim tahakküm yapısı dediğimiz süreci içerir. Tahakkümün yapısı, aynı zamanda iktidarı oluşturucu öğesi ve bölümü olan politik iktidarın kurumsallaşmasına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Politik iktidarı, Bertolo'nun tahakküm kavramına verdiği anlamda anlıyoruz (45). Yani, politik iktidarla burada ben, Bertolo tarafından tanımlanan tahakküm kavramını kastediyorum. Bu da toplumun düzenleyici kapasitesinin ya da başka bir deyişle toplumsallık üretim sürecinin bir azınlık tarafından mülk edinilmesi ve denetlenmesidir.

İnsan toplumları kendini hayvan toplumları gibi homeostatique (*) bir biçimde düzenlemez; ama anlamların, kuralların, yasaların ve kurumların başka bir deyişle sembolik sistemin yaratması olan daha karmaşık, değişken ve özgün bir biçimde düzenler. Sembolik veya anlamsal bir sistem, varolmak için gerekli bir şart olarak bir dizi potizif kural ister. Eğer kurallar sembolik sisteme gerekliyse somut örneği olarak ondan temsil edenlerle veya sembolikleştirenle ilişkisi rastlantısaldır. Ensest yasağını sembolikleştirme olarak seçersek; bizim sosyo-kültürel düzenimiz kuralları yasalar gibi sunar ve rastlantı ilişkisi, sembolik düzenin kendi varoluşu için gerekliye ve evrensele dönüşür.

Böylece cinsellik ve iktidar, bir yanda soy zinciri ve değiş tokuşu öte yanda cinsiyetler ve nesiller olmak üzere tek bir tabu üstünde yakından bağlantılıdır: Ensest. Bu tarzla ilksel yasa sembolik düzeni örgütlüyor, kurumlarda kendini yeniden üretiyor ve bireyi toplumsal süje olarak düzenliyor. Devletin yasasıyla kendi halinde oluşun yasası karşılıklıolarak yeniden düzenleniyor. Tahakküm, toplumun anlam üretme kapasitesini kurumlaştırdığı, mülk edindiği ve asimetrik ilişkiyi aşırı ucuna götürdüğü ölçüde düzenleyicidir.

Modern devlet veya daha ziyade düşünce ya da "metafizik ilke", onu oluşturan politik örgütlenmenin özerkleşme sürecini tamamlıyor ve toplumsal dokunun bütününe tahakküm yapısı tarafından kabul ettirilmiş semantik yargıyı yayıyor: Devletin varolduğu bir toplumda bütün toplumsal ilişkiler son tahlilde egemen olanla ezilen arasındaki emir-itaat ilişkisidir.

Bu, Landauer'e "devlet bir durumdur, insanlar arasındaki belli bir ilişkidir, davranış biçimidir" (46) diyebilme olanağını vermiştir. "Dış dünyanın" kurumsal ve mitik yapısına olduğu kadar süjenin "iç dünyasına" da biçim veren tahakkümün bu bütüncü boyutu-ki politik iktidar da bunun üzerinde kendini-yeniden üretir- iki önemli sonucu doğurur (onları burada toparlayamayız): Birincisine "genelleştirilmiş eşitleme ilkesi" (47) adı verilmiştir, onun sayesinde toplumsal eylemin her kurumsallaştırması devlet biçimini üretmiştir, ve ikinci sonuç birinciye sıkı sıkıya bağlıdır; politik zorunluluğun veya itaat ödevinin işleyişinin ve kabülünün, "iradi tutsaklığın" akıl almazlığı ve genelleştirilmesi olgusudur.

İktidar "belirli bir toplumda karmaşık, stratejik bir duruma yol açan şeydir", iktidar" değişken ve eşit olmayan ilişkilerde sayılmayacak denli çok noktadan başlayarak uygulanır" (48) diyen önermelere katılabilirz. Ama etkilerin ve asimetrinin temelden en üst noktaya muhtelif işleyişleri, devleti oluşturmak için kendi kendilerini düzenlemiyorlar; kendi kendilerini yeniden üretmeleri için devlet tarafından örgütleniyorlar. Hiyerarşi eşitsizliği kurumsallaştırıyor ve hiyerarşisiz devlet de yoktur.

Sonuç olarak kullandığımız bazı kavramları netleştirmeye çalışacağız. Politik alanı, global bir toplumda kollektif eylemin düzenlenme süreciyle ilgili olan herşey olarak tanımlayabiliriz. Bu düzenleme, bütün toplumsal oluşumların kurumsal-sembolik kapasitesinin bir ürünüdür. Bu, A. Bertolo'nun erk olarak tanımladığı ve bizim kapasite veya "özerkleştirilmiş ve oluşturulmuş erk olmaksızın politik düzey" demeyi tercih ettiğimiz boyuttur. (49)

Bertolo'yla uzlaşma içinde Proudhon şöyle diyor: "Doğal düzende erk toplumdan doğar; savunma, adalet ve işin gerekleri için birleşmiş özgün güçlerin sonucudur", ve ekliyor; erkin yabancılaşmasından esinlenmiş anlayışa göre, tam tersine toplum ondan doğmuştur...."(50) Erkin yabancılaşmasıyla gerçekte, özelleşmiş bir grup veya azınlık tarafından kurumsal sembolik kapasitenin mülk edinilmesi sonucu olan tahakküm veya politik, erk doğuyor, politik örgütlenme özerkleşiyor.

Devlet, politik erkin diğerlerinden farklı tarihsel bir biçimidir. Devletsiz, politik erksiz ya da tahakkümsüz bir toplum, fethedilecek bir gelecektir, yeni bir biçimdir.

(*) Homeostatique : Yaşayan organizmaların değişmez fizyolojik çeşitliliklerini durağan kılma eğilimi.

NOT : Bu kısa çalışma, bize devletin anlaşılması için gerekli olan birçok sorunu inceleme olanağı vermedi: özellikle sosyolojik görünümle, sınıf mücadelesinin önemiyle, farkılaşmayla, bürokrasiyle ve toplumsal karmaşıklıkla vs...uğraşmadık ve bu, onların önemini küçümsediğimiz anlamına gelmiyor.

DİP NOTLAR

1.)Bossuet, Oraisons funebres, Tallandier yay. Paris, 1972, sf. 96

2.) Alexis de Tocqueville:De la Democratie en Amerique Genın yay., Paris, 1951, cilt 2, sf 393. (Amerikan Demokrasisi Üzerine)

3.) Proudhon : Ideo generale de la Revolution au XIX. siecle. Groupe Fresnes-Antony de la Federation Anarchiste. Parıs, 1979, sf.96

4.) Bakounine: Deuvres comletes, Champ Libre yay. Paris 1982, bölüm 8 sf, 171-173.

5.) Bakounine: "Proposition motivee au Comite Central de la Ligue de la Lebarte, Geneve 1867, "Ceuvres. Stock Plus, Paris 1895-1980, bölüm 1, sf. 96

6.) Ibid, sf. 174.

7.) Joseph R. Strayer: Les origines medievales de 1'Etat.Payot yay. Paris 1979, sf, 26

8.) Jacques Le Goff: La civilisation de 1'Occident mediveval. Flammarion yay. Paris 1982.

9.) Bernard. Guenee: L'Occident aux XIV et XV. siecles. Les Etats. P.U.F., Paris 1971.

10.) E. Colombo: Letture: Lo Stato. Volonta dergisi, sayı 4, 1983

11.) A. Passerin d'Entreves: La notion d'Etat. Sirey yay. Paris 1969, sf.42.

12.) Louis Genet:Droit et Institutions en Grece Antique. Flammarion yay. Paris 1982, sf. 269

13.) Bertrand Badie, Pierre Birnbaum:Sociologie de1'Etat. Grasset et Fasquelle yay. Paris 1979.

14.) Strayer, op cit. sf 27.

15.) Guenee, op. cit. sf. 208

16.) Strayer,.op.cit. sf. 47

17.) Guenee, op. cit. sf. 168

18.) Strayer, op. cit. sf. 53-54

19.) Guenee, op,cit. sf. 269

20.) Henri Martin, cite par Maurice Dommanget:, La Jaquerie. Maspero yay. Paris 1971, sf. 12

21.) Norman Cohn: Les Fanatiques de 1'Apocalypse. Payot yay. Paris 1983 sf. 217

22.) Etienne De La Boetie: "....ancar bir Tiran, yalnızca ona verilmiş olan iktidara sahiptir,...."Le Discours de la Servitude Volontoire (1548) Payot yay. Parıs sf. 174 ve David Hume: "Azınlığın büyük çoğunluğu yönetmedeki rahatlığı kadar hiçbirşey şaşırtıcı görünmüyor..." Des Premiers Principes du Gouvernement (1742)

23.) Walter Ullman. Il pensiero politico del medioevo. Laterza yay. Roma 1984, sf. 15

24.) Ullman, op. cit.

25.) Ibid., sf. 17

26.) Cite par A. Passerin d'Entreves, op. cit. sf. 134

27.) Thomas Hobbes: Leviathan. Parte II.cap. 17, sf 141 de la traduction espagnole. Mexico 1940

28.) Pierre Manent: Naissances de la Politique Modern. Payot yay. Paris 1977 sf. 66

29.) Passerin d'Entreves,op.cit.,sf.131

30.) Christopher Hill: LE Monde a 1'envers. payot yay. Paris 1977 sf. 301

31.)Cite Par hill: op. cit., sf. 210.

32.) John Locke: Traite du Gouvernement Civil. Flammarion yay. Paris 1984 sf. 241

33.) David Hume: in Cahiers pour 1'analyse, no.6. Paris, sf. 98

34.) Rousseau: Du Contrat Social, La Pleiade, Gallimard. Parıs, 1984. sf. 360.

35.) İbid, sf. 364

36.) Claude Harmel: Histore de 1'Anarchie. Champ Libre yay. Paris. 1984 sf. 85.

37.) İbid. sf. 86.

38.) Manent, op. cit. sf. 63-64

39.) Strayer, op. cit. sf, 13

40.) Louis Sala-Molins: "L'Etat" Le Monde, Paris, 8 août 1982.

41.) Sur le symbolique, voir mon article "le pouvoir et sa reproduction", in Le pouvoir et sa negation. Lyon, IRL /ACL 1984

42.) Cornelius Castoradis: L'Institution imaginaire de la societe. Seuil, Paris, 1975 sf. 485

43.) İbid., sf. 487.

44.) Colombo. "Le pouvoir et sa reproduction",op.cit.
45.) Amedeo Bertolo: "Pouvoir, autorite, domination", in Le pouvoir et sa negation. IRL/ACL Lyon. 1984. (Bkz. Efendisizl)
46.) Gustav landauer. ın Der Sozialist. juin 1910.
47.) Rene Lourau:L'Etat inconscient. Les yay. de Minuit, Paris 1978
48.) Foucault:La volonte de savoir. Gallimard yay. Paris 1976 sf. 123
49.) Bertolo, op. cit.
50.) Proudhon: De la Justice dans la Revolution et dans 1'Eglise. Garnier Freres yay. Paris, 1858, t.l. sf. 491.

SOSYALİZM, DEMOKRASİ VE SİVİL TOPLUM

Hulki Çelebi

Son bir kaç yıldır Türkiye'de kimi sosyalist çevrelerde sıklıkla tartışılan bir gündem var. Bu gündemin yapay olarak yaratıldığı iddia edilemez. İlkeli bir bazda yürütülmeye çalışılan bu tartışmalar, sosyalist demokrasi, parlamentarizm, çoğulculuk, katılımcılık, konsensus, sivil toplum bağlamlarında yürütülüyor. Daha geçenlerde fikir piyasasında birbirinden ilginç ve cesurca bir dizi atışlar yapıldı. 5 Şubat tarihli Nokta dergisinin "Sosyalizmde Devrim Var" başlıklı kapağını görünce "işte" dedik, "sosyalizmin kabuk değiştirme ihtiyacının sonuçları yavaş yavaş ortaya çıkıyor." Evet, sosyalizm bir yılan gibi gömlek değiştiriyor, bir bukalemun gibi renkten renge giriyor. İlk bakışta göze çarpan, belirgin bir üslup değişikliği. Ama bu, basit bir üslup değişikliği olarak da değerlendirilemez. Çünkü özünde ideolojik, teorik bir dönüşümün ipuçlarını da barındırıyor. Hemen vurgulamak gerekir ki, marksist ideolojinin bütünüyle terkedilmesi sözkonusu değil. Bu yalnızca, çağın gidişine uymayan uç-beş dogmanın "tasfiye edilmesi"dir, o kadar. Tabii bunun için, orijinal metinlerin "revize edilmesi" süreci yaşanmalıydı.

Görünürdeki ideolojik hesaplaşma ve dönüşüm, reel ve teorik sosyalizmin sorun ve açmazları üzerinde yoğunlaşıyor: Birincisi, proletaryanın potansiyel olarak devrimci olduğu tezi güme gidiyor. İkincisi, tekseslilik reddedilip, "sosyalizm çoğulcu bir yapıda olmalıdır, her türlü politik görüşe örgütlenme özgürlüğü tanınmalıdır" deniyor. Üçüncüsü, tarihsel maddeciliğin toplumsal determinizmi reddediliyor. Son olarak, silahlı, darbeci sosyalist gelenek yumuşak ifadelerle lanetleniyor ve barışçı, legal ve silahsız yollardan toplumun sosyalist dönüşümü hedefleniyor.

Türk sosyalistlerinin bir kesiminin yeni politik-ideolojik yönelişlere girişmesi bağımsız bir sürecin ürünü değildir. Herşeyden önce, dünya ölçeğinde değişen ilişki biçimlerininkatı ideolojileri yıprattığı görülüyor. Sovyetler Birliği ve Çin'de, "kapalı toplum" dan "açık toplum" a geçiş çabalarının bunda etkisi var. Ayrıca, Doğu Avrupa ülkelerindeki değişmeleri, Euro-Komünizmin ve Yeni Sol'un etkilerini de eklemek gerek. Bugün bütün sosyalist dünya bir "liberasyon" dalgasını yaşamaktadır. Ancak buradaki liberasyonu, herhangi bir yanılgıya izin vermemek üzere, tırnak içinde özgürleşme olarak ele almak gerekiyor. Bu, dünya sosyalist bloğunun liberalleşmesidir.

Tabii Türk sosyalistlerinin de bu gelişmelerden etkilenmemesi düşünülemezdi. Böylece süper ağabeyleriyle yeni ideolojik zeminler, yeni iletişim olanakları bulmak zor olmayacaktı. Üstelik geleneksel "devrim" stratejileri çoktan demode olmuş, sonuç vermemişti. Şimdi kilise kendini onarmakla meşgul; onca bunalımdan sonra... Bu değişimi nasıl yorumlamak gerekir? Kişisel yargımı peşinen belirtmemde sakınca yok: Neo-Sosyalizmi hiç hayra alamet olarak görmüyorum. Sosyalist liberasyonun özgürlük getireceğine inanmıyorum. Ama bu bir kişisel inanıp inanmama sorunu değil, liberter ve toplumsal devrimci tavrı da geliştirip kesinleştirmeyi içeriyor.

Sosyalizm ve demokrasi konularını birarada vurgulama çabası Türkiye'de çok yeni değil. Aslında bu kavram çiftinin "sivil toplum" kavramıyla birlikte güncellik kazanması bildiğimiz kadarıyla 6-7 yıllık bir geçmişe sahip. Benzeri tartışmaların en önemli simalarından biri de Murat Belge'dir. Yazımızın ana eksenini demokrasi ve sivil toplum eleştirisi oluşturacağı için Belge'nin yeni çıkan "Sosyalizm, Türkiye ve Gelecek" adlı kitabına da yer yer göndermeler yapacağız. Amacımız başlı başına Murat Belge eleştirisi olmayacak, ama daha genel düzeyde bir ideolojik zihniyetin varyasyonu olarak değerlendirilecek.

DEMOKRASİ PALAVRASI VE TARİHİ GEÇMİŞ

Modern anlamıyla demokrasi, Batı'da ulus-devletlerin ortaya çıkış sürecini izleyen toplumsal-politik bir oluşumdur. Batı'da kapitalizmin palazlanması ile burjuvazinin kendi politik iktidarını kurup sağlamlaştırması eşzamanlı süreçler olmasa da, çağdaş Batı demokrasısı kapitalzm olgusuyla birlikte anlaşılabilecek bir hükmetme biçimidir. Ama şüphesiz, kapitalizm demokrasi olmadan da işlerliğini surdürebiliyor. Nitekim 19. yy. başında, parlamenter demokrasi ortaya çıkmadan önce de kapitalizm mevcuttu. Buna rağmen Batılı kapitalizm ile Batılı demokrasi maksimum derecede kusursuz bir uyum abidesi oluşturmuşlardır. Başka deyişle, burjuvazi demokrasi ile evlenmiştir. Çünkü burjuvanın mülk sahipliği sorununu ancak demokrasi teminat altına alabilirdi. Burjuvazi demokrat olmak zorundaydı. Ve demokrasi projeleri de çok eskilere, Fransız İhtilalindenöncesine dek uzanıyordu. Demokrasi kan ve ateşle yoğrulmuştur. Ne var ki, akıtılan kan, burjuva kanı olmaktan çok, iliğine kadar sömürülen geniş halk kitlelerinin kanıdır. Burjuvazi, "demokrasi mücadelelerinden" her zaman keyifle ve eskisinden çok daha güçlü olarak çıkmıştır. Tabii bir kısım marksistler , burjuvazinin hep geri adımlar attığını, taviz vermek zorunda kaldığını öne sürerek kendilerini avutuyorlar.

Çok önemli bir konu da, proletaryanın kapitalizmi aşacak güçlü bir toplum tasarımına sahip bulunamamasıdır. Bunu ilkin makine kırıcılar (luddistler) denediler ve kan kusturuldular. İlginçtir, umutsuzca da olsa bu girişimi lanetleyenlerin başında Marx ve Engels gelmektedir. Onlar, Batı uygarlığının sadık dostları, luddistleri gericilikle suçladılar. Çünkü üretim güçlerinin gelişmesi üzerine kurulan teorilerinin doğrulanmasını, kapitalizme direnen zayıf unsurların boğulmasında buldular. Teorinin doğruluğunun onayı, ancak ve ancak kapitalizmin evrensel ve zorunlu bir geçiş olduğunun kabulü ile mümkündü. Derken Paris Komünü de üç aylık kısa bir deneyimden sonra şiddetle bastırıldı. Önceleri "kuşkuyla" karşılanan Komün, destansı mücadele örneklerini sergilediğinde artık marksistler tarafından da sahiplenilebilirdi. Öyle de oldu. Ancak bu olay Marx'da düşünsel bir revizyonu da başlatmış sayılabilir. Komün'den sonra Marx Enternasyonalist örgütün tarihsel miadını doldurduğunu düşündü. İlginçtir, bir tek kişinin yoğun iradesiyle kurulan bu örgüt, yine aynı kişinin daytmasıyla söndürüldü. Enternasyonal içindeki ciddi arayışlar ise, hep nedense giderek tekelde toplanan genel konsey yetkilerinin bastırmasıyla sonuçsuz kaldı. Örneğin Enternasyonal içinde ilk kez Bakunin Avrupa devletlerinin iç kapışmalarının yoksul kesimleri ve proleterleri telef etmesini önlemek üzere, Fransa-Prusya savaşına karşı enternasyonalist işçi dayanışmasını önerdiğinde Marx'ın kişisel iradesinin hüküm sürdüğü genel konsey bunu reddetti. Bu, kapitalist ülkeler için ciddi bir tehdit kaynağı oluşturabilecekken tersi oldu. iki ayrı ülkenin proleterlerinin yayılmacı kapitalist çıkarlara koşularak birbirlerini kırmasına göz yumuldu. Yine Marx'ın Enternasyonalin programına dikte ettirmeye çalıştığı "siyasal eylem" maddesi, emperyalist devletlerin at koşturduğu dünya siyaset alanında statükonun değişik bir biçimde üretilmesinin yollarını açtı. Sistem sınırları dahilinde mücadele tarzlarının geliştirilmesi, o sistemin ve uygarlığın yaşamasının kanallarını açtı.

Bütün bu tarihsel olaylara Batı'da devlet, demokrasi ve kapitalizm olgularını anlamak için kısaca da olsa değinmeliydik. Çünkü bu somut tarihi olaylar bize tek bir şeyi, Batı demokrasileri tarihinin, tahakkümün galebe çalması tarihinden başka bir şey olmadığı gerçeğini göstermiştir. Ve hiçbir aklama gayreti; ne sivil toplumun

devletin mecrasında serbest gelişim olanaklarını yaratması, ne demokrasinin "ilerlemeleri", ne de budala yerine konulan insanlara tanınan sözümona "hak ve özgürlükler" yargımızı değiştiremez. Bu saçmasapan ilerleme teraneleriyle tek bir yere oturulabilirdi: burjuvanın kucağına! marksizmin Avrupa'daki tarihi, Batılı tahakkümün daha sistemli biçimde ayakları üzerine oturtulmasının tarihidir. Avrupa komünizminin gerçeği budur.

Madalyonun arka yüzünde, 19. yy.'da gelişen liberter geleneğin sergilediği tavır var. İlk kez Proudhon, demokrasi ve genel oy hakkının, sinsice bir burjuva aldatmacası olduğunu bundan 150 yıl önce gördü. Ancak Proudhon'un toplumsal alternatifi, kapitalizmin karşısına bir heyula gibi çıkma ölçüsünde değildi. Kalktı, Halk Bankası gibi uyduruk projelerle uğraştı. Tasarısının belkemiğine "endüstriyel birlikleri" koydu. Sonra Bakunin, gerek burjuvaların, gerekse sosyalistlerin dillerine doladıkları sösde halkın devletinin, yeni bir despotizmden başka birşey olmadığını gösterdi. Enternasyonal içinde "siyasal eylemi" savunan görüşlerle mücadele etti. Parlak demokrasi yüzyılı, 19. yy., devrimci liberter hareketin her türlü düzenbazlık ve ahlaksızlıkla geriletildiği bir yüzyıl oldu. Herşeye rağmen özgürlükçü ve eşitlikçi bir toplum ideali hep korunmaya, muğlak bir tarihe ertelenmeye çalışıldı. Ve liberterler hep savunmada kaldı.

Gelgelelim marksizm, burjuvazinin Batı uygarlığına hediye ettiği mirastan büyük ölçüde otlanmıştır. Marksistlerin dillerinden düşürmedikleri demokratik mevzi savaşımı da aslında burjuva toplumunun paslı tegahlarına işlerlik kazandırmaktan başka birşey olamaz. Sadece bu değil, marksist örgütlenme modeli özünde burjuva bir modeldir. Aslında buna da şaşmamak gerek. Geleneksel marksizm her zaman burjuvazinin ve uygarlığının savunucusu olmuştur. Marksizme göre Batı burjuvazisi doğuş özellikleriyle devrimci ve ilericidir. Feodal despotluğu silip süpürmüştür vs. Tüm sosyalizm savunurları 18. yy Ansiklopedistlerinin derin mirası önünde saygıyla eğilirler. Çünkü kendi varlıklarını o muazzam bilgi birikimine borçludurlar. Açıkçası sosyalizm Avrupa Aydınlanmasının gayri meşru çocuğudur. Sosyalistler, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ve Amerikan Bağımsızlık Bildirisinin sunduğu ilkeleri tartışma konusu bile yapmazlar. Bu aşağılık ayıp örtme aracı sapına kadar burjuvadır. Ama bir sosyalist için bunda bir sakınca yoktur. Çünkü bir burjuva ile bir marksist son kertede yoldaştır. Lenin, ülkesine kapitalist Batının muazzam teknik potansiyelini, Amerikan bilimsel işletme modeli Taylorizmi sokarken son derece memnundur. Yine, ülkesine gelen Amerika'nın en büyük burjuvasının elini sıkarken dostçadır. Marx, Hindistan'ın İngiliz sömürgeciliğine terkedilmesini olgunlukla onaylar. Çarlık "gericiliğinin" yıpranması için Batılı devletler ile modernizasyon sürecindeki Osmanlı'nın işbirliğini savunmakta hiçbir sakınca görmez. Ancak bir devlet politikacısından beklenebilecek ikiyüzlülükle bir yandan Çarlık Rusya'sını "Batı Uygarlığı için ciddi bir tehlike" (Tarih ve Toplum, 1985, sayı-20) olarak görürken, öte yandan "Muhammed'in evlatlarının (Osmanlı) bütün Hıristiyan sahtekarlara ve ikiyüzlü gaddarlık tacirlerine karşı aldıkları sağlam şerefli tutumu yüceltrerek" (a.g.y) politik "afyonlarını" sunar. Bu arada tukaka Stalin'in Hitler'le ittifakını da hatırlatmakta belki yarar var.

Peki ama, marksizm ile Batı uygarlığı arasındaki gizli ve çoğun açık uzlaşma neden? Yine bu bağlam içinde, M. Belge'nin "özgürlükçü demokratik" tezlerinin yeri nedir? Sorunun cevabını tarihsel bir ortaklıkta bulmak mümkün. Ne de olsa bir sosyalist ile liberalin sağduyuları paralel seviyelerde gelişmiştir.

Demokrasi, aşılması gereken çağdaş bir efsanedir. ama yaşayan, somut bir efsane. Onun paradoksu ise şudur: Tutarlı veya tutarsız, sosyalist veya burjuva bir demokrat yalnızca kendi evreni içinde demokrattır. Yalnızca kendi evreni içinde çeşitliliğe izin verir. Binbir türlü inanca ve onun pratik gereklerine sahip olabilirsiniz. Beethoven de dinleyebilirsiniz. Dede Efendi de.. Ama demokrasi ve Batı uygarlığı düşmanlığına, evrensel yıkım projelerine asla sempatiyle bakılmaz. Demokrasi sapkın olanı asimile eder, bunu da yapamazsa yok eder. Bunun içindir ki demokrasi rehabilitasyon ve imha bilincidir.

M. Belge sosyalist demokrasiyi şöyle görüyor:

"Komuta değil, ikna'dır sosyalizmin ilkesi ve bu ilke komuta gibi merkezden çevreye, tek-yönlü değil, sırasında çevreden merkeze, çok-yönlü çalışır." (Sosyalizm, Türkiye ve Gelecek, S.75) Böyle bir toplumsal işleyiş mekanizması bize hiç de yabancı gelmiyor. Hemen "özgürlükler ülkesi" ABD ve yerel yönetim geleneği üzerine oturan İngiliz demokrasi cihazlarını çağrıştırıyor bize. Gelişkin Kapitalist Avrupa'nın sözümona devlet-dışı baskı kurumlarının hegemonik-ideolojik işleyişi aklımıza geliyor. Anlaşılan Belge, özünde kapitalist formasyon üzerine kurulu bu hegemonik cihazı olduğu gibi alıp, kapitalizmin yerine de sosyalizmi ikame ederek güçlüğü çözdüğünü düşünüyor. Ama bizce burada maddi bir hata yapıyor. Hegemonyayı, başka deyişle sivil toplumu, devletten bağımsız bir alan olrak ele alıyor. Oysa hegemonya, devletin en önemli toplumsal düzenleme fonksiyonundan başka bir şey değildir. Hegemonya, devletin diğer yüzüdür. Ve sivil toplumun, dinamiklerini bizzat kendisinin ürettiğini söylemek asla mümkün değildir. En azından, modern anlamıyla sivil toplum, devletin yörüngesi için oturmak zorundadır.

Gramsci, 1920'lerde, devletin zor ögesinin zamanla kaybolacağını, buna karşın hegemonik ve etik devletin, yani özel toplumsal kurumların (okul, sendika vb. örgütler gibi) ideoloji üretme işlevlerinin güçleneceğini öne sürüyordu. Bugün, son 70 yılda devlet olgusunda böylesi bir niteliksel değişimin olduğunu söylemek mümkün ama şu birinci yargının doğrulandığı veya doğrulanacağı iddia edilemez. Bürokratik-militer devlet modern dünyada hala oldukça fonksiyoneldir. Devletin militarist ve baskıcı karakterinin de kendiliğinden söneceği iddiası, en az, doktriner kafalı marksistlerin devletin sınıf zeminini kaybolmasıyla balon gibi söneceği tezi kadar budalaca, eksik ve tarih-dışıd ır. Çünkü bizzat devletin kendisi, yaslanacağı sınıfı üretip geliştirmektedir. Bakunin'in çok doğru deyişiyle devletin, kendisini sonsuza dek üretmek ve yaşatmaktan başka bir amacı olamaz. Biz, aynı şeyi sivil toplum için de söyleyebiliyoruz bugün. Sivil toplum, devletin özgül bir alanı olarak özel toplumsal kurumlarıyla tüm toplum üzerinde denetim ve hegemonya kurmaktadır. Bu toplumsal kurumların özelliğinden dolayı hegemonyanın yönetimi baskı değil ikna, yıldırma değil "eğitim"dir. Hegemonya devletin masumane silahıdır. Hegemonyanın varlığı, devletin mevcudiyetinin göstergesidir.

Liberterler devletin fiziksel zor yoluyla tahakkümü ile ideolojik hegemonik tahakkümü arasında kalın bir çizgi koymazlar. Teorik bakımdan, iki farklı tahakküm türü olması, liberter mücadele stratejisini etkileyebilir ama bu, liberterleri zor ile hegemonya arasında bir tercih aramaya sevketmez. Oysa tam tersine Belge gibi yumuşak sosyalistler sanki çok daha matah bir şeymişçesine, sosyalizmi proletarya diktatörlüğü olarak değil, hegemonyanın devleti kendi içinde eritmesi olarak görürler; sosyalist devletin siyasal baskı ve zor gücünün "sınırlanacağını" (ki bu, tam olarak yokolacağını göstermez), böylece "devlet olmayan bir devletin" hüküm süreceğini iddia ederler. Belge hegemonik bir sosyalist toplumda tahakküm görmüyor. Acaba neden? Çünkü o, son derece kaba bir biçimde tahakkümü devlet zoru ile özdeşleştiriyor. Hegemonyada apaçık içerilen tahakkümü görmek istemiyor. Şirin bir devlet tablosu çizme ihtiyacını hissediyor. Çünkü reel sosyalizmin pratiği boğazına kadar despotik örneklerle dolu. Ve belge zorbalıktan, kandan hoşlanmıyor, kalbi hoşgörü ve iyilik duygularıyla, insanlık değerleriyle dolu. İyi de, bunlar bir lakırdıdan öteye geçemiyor. "Devletin fuzulileşmesi, toplumun olgunlaşmasıyla orantılı bir süreçtir" gibi yusyuvarlak laflarla açıklayıcı olduğunu sanıyor. Hangi devlet fuzulileşiyor ve hangi toplum, nasıl olgunlaşmalı? Bunlar çok açık değil. Ama devletin çözülmesinden sözeden birinden bunu temellendirmesi beklenirdi. Yine de eldeki veriye dayanarak, Belge'nin "yumuşakça sosyalizmi"nin tahakkümün sinsice bir türevinden başka bir şey "üretemeyeceği" sonucunu çıkarabiliriz. Çünkü bu sosyalizm hegemonya üretiyor, pedagojik aygıtlar üretiyor. Hegemonik-ideolojik devlet, hayvancabir sindirim organından öte bir şey değil.

Belge, Gramsci'den 70 yıl sonra, süper-modern Batılı devlet organizmasını ve rehabilite yöntemlerini sosyalizmine model olarak almakta hiçbir mahzur görmüyor. Avrupa Komünizminin uzlaşmacı, statükocu mücadele yöntemlerini empoze ediyor.

SİVİL TOPLUM?

Kitabından kolayca izlenebileceği gibi Murat Belge bir ikili karşıtlık temeli üzerinde tarihe yaklaşıyor. Bir yanda Batının demokrasi deneyimi ve bu deneyimin çeşitlilik, katılım, dinamizm gibi özellikleri var; öte yanda Doğunun despotizmi, tekseslilliği...

Batılı toplum-Doğulu toplum ayrımına dayanılarak temellendirilen sivil toplum kuramları (Hegel, Weber, Montesquieu vb. düşünrlerde) evrensel bir ikiliği ortaya koymaktadır. Bu evrensel ikiliğin Batı kutbunda toplumsal katılım, otonomi, hoşgörü, çoğulculuk ve bireysel inisiyatif geleneği hakimdir; Doğu kutbunda ise pederşahi baskı, gönüllü kulluk, tabiiyet ve hoşgörüsüzlük. Sorunu böylece koyduğunuz zaman herşey çok berraktır. Batı'da olumluluklar zinciri, Doğu'da olumsuzluklar. Bu soyut burjuva zihniyeti izleyen biri, bir de anti-jakoben sosyalistse problemin pratik çözümünü hemen yakalar: Batı, demokratik sosyalizme evrilebilecek dönüşüm potansiyeline sahiptir; oysa Doğu kendi içinde "uygun" yapısal bir dönüşüm yaşayamadan demokratik ve çoğulcu bir toplum modelini kurumsallaştıramaz. Hayat tarzı ve dünyanın bilgisi düzeyinde Doğu ile Batının evrensel ayrılığı konusu tartışmaya bile değmez. Ama bu ayrılığı kapitalist ve egemen Batının üstünlüğü şeklinde yorumlayıp, mahalle bakkalının terazisinin kefelerine ak ve kara türünden eşitsiz değerleri koyduğun uzda yapılacak tek şey kalıyor geriye: Kutsadığınız sivil toplum geleneğinin zaferi için 3. Dünyanın modernizasyonunu haklı çıkarmak.

Belge, "demokrasi çeşitliliği öngerektirir" dedikten sonra tarihsiz yerli toplulukların monolitik ve rutin hayat biçimine sahip olduğunu, demokratik sıfatının bu statik toplum türü için kullanılmayacağını ekliyor. İlksel topluluklarının demokratik olmadıkları doğrudur (parlamentoları bile yok!), ama Belge'nin yaptığı türden bir karşılaştırmanın da anlamlı olmayacağı kesindir. Demokrasi gibi modern bir olgunun tarihsel bağlamından kopartılıp modernizm-dışı toplum yapılarını "anlamak" için bir karşılaştırma ölçüsü olarak kullanılması en azından haddini bilmezliktir. Söylemek bile gereksiz, tıpkı Osmanlı gibi, yerli toplumları da kendi kapalı, iç boyutları dışında değerlendirilemez. Basit bir örnek verelim: Bir yerli, canlı bir beyazın kafa derisini yüzüp kemerine süs yaptığı için barbarlıkla suçlanamaz. Oysa ilerlemeci bir tarih pespektifinden yola çıkanlar için, "geri" bir kültürün eğitilmesinden daha doğal bir şey olamaz

Eğer Belge'nin yaptığı gibi, demokrasiy göre üstünlük ve olumluluk verilmiş olmasaydı, Okyanusya yerlisinin yaşama biçimini teorik malzeme olarak kullanmak "demokratik" bir davranış olabilirdi. Ama hayır, tıpkı Belge gibi, Avrupalı demokrat benzerleri de, 200 yıldan beri demokrasi bilmecesini aynı mantık oyunuyla çözüyorlar. Onlar "vahşi" dünyanın modernleştirilme sürecini coşkuyla benimsiyorlar. Tarih duyguları o kadar gelişmiş ki, sivil toplumdan sözedecekleri zaman yüzlerce yıl gerilere gidiyorlar, binbir çeşit mekan içinde geziniyorlar. Ama herkes de bilsin ki, bunu ukalalık olsun diye yapmıyorlar.

Kişisel kanıma göre, sivil toplum teorileri (ki bir çoğu, bütün fark ve çeşitliliklerine rağmen benzer sonuçlara ulaşıyor), dünya tarihinin modern çağın ve kapitalizmin kurumlarının lehine çarpıtılmasından ibarettir. Bu tarih çarpıtmasının suç ortaklarından biri de marksizmdir. Levi-Strauss'un şu sözünü hatırlatmadan geçmeyeceğim: "Marksist ideoloji, periferide kalan halk ların daha hızlı Batılılaşmasını sağlamayı amaçlayan bir tarih aldatmacasıdır."

Sivil toplumu devletin karşısına koyma gayretinin hiç anlamlı olmadığını görmek gerekir. Çünkü sivil toplum, devlet-için-toplum'dur ve hep öyle kalacaktır. Barnett, "Sovyetlerde Özgürlük" adlı kitabında sivil toplumu devletin karşısına çıkarmanın yanıltıcı olacağını, çünkü devletin kendisini saran siyasal kültürü yönlendirip denetleyeceğini vurguluyor. İkincisi, bizce politik toplumu sivil toplum içinde eritmek düşüncesi saf bir fantazyadır. Yine, hegemonyayı ve politik toplumu tümüyle aşmak isteyen bir düşüncenin, tek yol olarak hegemonyanın güçlendirilmesini göstermesi paradokstur.

Hegemonyanın bir adım ötesi faşizmdir. Kavramların önüne (sosyalist hegemonya gibi) yeni sıfatlar eklemekle gerçeklik değişmiş olmaz. Zorun sınırlandığı hegemonik bir toplumda faşizan itaat rejimi olacaktır. Hegemonya, yeni ve çok daha sinsi bir devletçi organizasyonudur. Hegemonya, devlet üretme tezgahıdır.

Sivil toplum teorileri demokrasinin tahakküm gücünü gizlemeyi amaçlayan demagojik ürünlerdir. Sivil toplumun şu veya bu biçimini savunmak, kapitalizmin kurumlarını parçalanması perspektifinin önüne karşı-devrimi çıkarmaktır.

Sivil toplumun varoluş biçimi muhalefet eylemiyle belirlenir. Bunun tersine, liberter literatürde muhalefet kavramına yer yoktur. Çünkü onlar ne parlamento-içi, ne de parlamento dışı muhalefetin "özgür toplumu" yaratacağını düşünmezler. Muhalefet kavramı, tam da devlet-için-toplum'un (sivil toplum) sistem-içi statü konumlarından birini ifade eder. Oysa liberter mücadele yöntemi kendisini muhalif olmakla, sistem-içi baskı unsuru olarak kayıtlamaz. Çünkü onun sorunu politik toplumu (devleti) ıslah etmek değildir. Bu nedenle "devlet-için-toplum" bir tabiiyeti ve yurttaşlık statüsünü yeniden üreterek sistemin sürekliliğini sağlarken; liberter paradigma, devletin "karşısına" maksimum derecede otonom toplumu, Özgür Federasyonlar Birliğini koyar. Özgür Federasyonlar Birliği merkezi politik organizmayı tanımaz, yurttaşlık statüsünü onaylamaz, genel oy hakkını safsata olarak görür. Onun yolu ve tarzı hiçbir dışsal sistem tarafından kayıtlanamaz, korunamaz. Kendi yaşamasının teminatını yalnızca kendi elinde tutar.

Parlementer katılım, çoğulculuk ve renklilik de tıpkı muhalefet eylemi gibi, politik toplumun meşruiyetini kurar. Özgürlük ufuklarını daraltır. Sınıfsız, sömürüsüz, devletsiz, özgür bir gelecek tasarımını iğdiş ederek, belirsiz ve soyut bir zamana ertelebilecek ütopyaya dönüştürür.

Bu durumda, yumuşakca sosyalizmi sert bir biçimde reddetmekten başka seçenek kalmaz.

NERDE
TAHAKKÜM
VARSA
ORDA
ÖZGÜRLÜK
YOKTUR!

Özerk Yayıncılık adına sahibi ve yazı işleri müdürü : Ufuk Özcan
Yönetim Yeri : Piyerloti Cad. Silahtar Mektebi Sok. Ahmet Bostancı Han.
No: 11/7 Çemberlitaş -İSTANBUL
Yazışma adresi : Ufuk Özcan. PK. 953 34437 Sirkeci/İSTANBUL
Dizgi : Pano Grafik
Basım : Gülen Ofset
Dağıtım: Ner Dağıtım 521 21 47